

Наша лінія розмежування з «русским міром» пролягає не лише на Донбасі

Перед небезпекою пастки «руського міра»

Мирослав
ЛЕВИЦЬКИЙ

В останні дні перед першим туром виборів президента України багато друзів, з якими тримаю контакт у соціальних мережах чи у телефонному режимі, казали про відчуття тривоги і неспокою. Це пов'язано з тим, що український обиватель у загальній масі зневажає Президента попри те, що саме завдяки йому російські танки не бряжчать гусеницями на вулицях Києва чи Львова. Засліпленому московським інформаційним димом обивателю байдуже до того високого авторитету, який здобула Україна у світі за останні роки. Я сподівався, що рейтинги віртуального кандидата також віртуальні, бо кілька випадкових осіб у Києві з різних середовищ, з

якими розмовляв на тему виборів, висловлювали велике здивування з приводу рейтингів, мовляв, ніхто з наших знайомих не підтримує Зеленського. Проте після повернення з поїздки на Івано-Франківщину Богдана Гориня та Дмитра Павличка (були вони там 20 й 21 березня) став стривожено дивитися на перспективи нашого українського світу. Особливо гнітючою була їхня зустріч в одному з навчальних закладів міста Надвірна. Вели розмову «з порожнім залом», хоч приміщення було заповнене молоддю. Проте ніякого контакту між іменитими постатями української культури і молодіжною аудиторією не було. «Таке вперше у житті трапилося», — розповідають учасники цієї поїздки.

З дещо подібним випадком зустрівся, коли повертався 31 березня додому. Знайомий юнак хвалився, що підтримує Зеленського. Спроба його у чомусь переконати не дала жодного результату. Досить грубо хлопчина мені відповів, що йому вже минуло 18 і він має свій розум, тому не потребує «повчань». Прикро було таке чути, бо ж навіть найвидатніші мислителі світу дослухаються до чужих думок і враховують раціональне зерно.

Того хлопчину знаю від народження. Не раз його мама приходила позичати «Кобзаря» чи інші українські книжки, коли синові у школі давали домашнє завдання з української. Десь два роки тому я запитав цього фактично російськомовного, вже майже дорослого хлопця, про його оцінку політичних процесів. Відрізав, що політика його не цікавить. Тож на якій підставі хлопець, який ще вчора заявляв, що політика його не цікавить, нині робить такі кардинальні висновки, що Зеленський є єдиним кандидатом на керівника української нації?

Драматичність ситуації полягає у тому, що хлопчина не хоче чути аргументів інших людей, зокрема й тих, хто присвятив життя справі будівництва України, до чієї думки дослухаються політично та національно відповідальні люди. Ще драматичнішим є момент, що в цьому випадку чоловік бабусі того хлопчини ще кілька років тому декларував себе як націоналіст, бував на з'їздах КУНу, виголошував там патріотичні декларації. А внук Тараса Дмитровича (хоч і нерідний) стає «під приколи» Зеленського.

Закінчення на стор. 2

Два паралельні світи

Микола ЦИМБАЛЮК
Київ—Світлодарська дуга

Сьогодні, як і сто років тому, Товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка активно співпрацює зі Збройними силами України. З початком російсько-української війни просвітяни одними з перших включилися у волонтерський рух. Немає жодного обласного об'єднання, районної чи міської організації товариства, члени яких би не допомагали фронту. П'ять років тому, у розпал бойових дій на сході, Товариство започаткувало спільно з Генштабом, Головним управлінням з морально-психологічного забезпечення ЗСУ і його підрозділом — Центром МПЗ ЗСУ нову програму з інформаційної, мистецько-культурної і патріотичної підтримки наших захисників. Щойно з чергового виїзду на фронт повернулася наша мобільна просвітянська група внутрішніх комунікацій.

Закінчення на стор. 4

ТРАНЗИТ РОСІЙСЬКОЇ ВЛАДИ

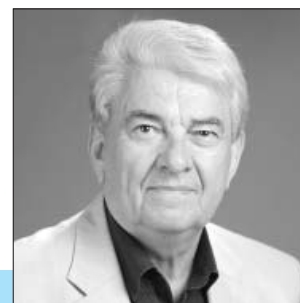
3

МАПА ГЕРОЇЧНОГО МИНУЛОГО

7

ЙОМУ ПІСНЯ ДАРУЄ ЖИТТЯ

12

Закінчення. Початок на стор. 1

Перед небезпекою пастки «руського міра»

Після оголошення результатів екзит-полів з багатьох кутків світу линує слова здивування. Звідусіль пишуть: жах і сором. Професор Мирослав Іванек з Канади констатує: усі сподівалися реваншу від покоління совків, а удар завдала космополітична молодь. Чому?

І в Україні, і за її межами шукають відповіді. Є з цього приводу різні міркування. Навіть такі дикі, як докори владі, що надто мало виділяла грошей на освіту й культуру, що вилилося у низький рівень освіченості молоді... Я особисто схилився до версії, що суспільство, яке жило в умовах російського тоталітаризму, ще не вміє бути вдячним, не може досягнути реальності, бо не читає, не вчиться... Йому всі винні, йому все мало...

Без очікуваної відповіді з боку суспільства залишилися заклики-застереження церковної влади, аби не голосували “проти”, бо це, де-факто, голосування проти свого майбутнього. Глава УГКЦ Блаженніший Святослав в інтерв’ю “Українській правді” висловив здивування: чому люди, попри декларовану високу довіру до Церкви, не дослухаються до її голосу?

Хоч не тільки в Україні суспільство у загальній масі ігнорує голос отців Церкви, попри те, що Церква закликає дотримуватися високої моралі й патріотизму. Під впливом російської пропагандистської обробки українських мізків після голосування 31 березня нація поки що відкидає того, хто зробив для неї дуже багато.

Про це з болем написала у листі близька знайома львів’янка, яка нині проживає у Варшаві: “Я вже кілька днів страшно переживаю зі своїми добримися колежанками і навіть із деким з рідні. Таке враження, що їх підмінили. Або я їх не знала. Чим більше говорила, пояснювала, тим більше темноти від них. Так багато хворих на сліпоту і глухоту, а що гірше — в серці нічого українського”.

Боляче таке читати. Можна лише уявити, що переживають ті тисячі українців, котрі свого часу з патріотичного поклику жертвували свободою і навіть життям задля Батьківщини, коли бачать небезпеку, перед якою може опинитися Україна, якщо нація 21 квітня засвідчить безвідповідальність. Про це з тривогою пише журналістка (нині офіцер Збройних сил України) Олена Білозерська: “30 з гаком відсотків за Зеленського — це, перепрошую, капець. Це трагедія для держави. Не тому, що актор і “клоун” (це всього лише професія), не тому, що без політичного досвіду (була б людина правильна, а будь-яких знань можна набути) — а тому, що це ментально і по суті представник “руського міра”. Зокрема в агітаційному фільмі “Слуга народу” немає ані слова ні про війну, ні про Росію, українські політики виведені монстрами, націоналісти мерзотниками і клінічними дурнями, а українська мова вигадана для роз’єднання людей. Зеленський пускає коту під хвіст усе, що ми кров’ю відвоюємо уже 5 років.

Отож ідеальний (і єдиний нормальний) варіант зараз — якщо Тимошенко визнає свою поразку і не буде “хитати”, а голоси усіх притомних виборців, які в першому турі голосували по совісті, а не за “менше зло”, у другому турі відійдуть таки “меншому злу”. На кону наша держава. Думайте”.

Це слова-прохання, слова-застороги. Зі словом перестороги до нації на своїй сторінці у Фейсбуці виступив також один із підписантів листа українських літераторів на підтримку канди-

датури Петра Порошенка Віктор Терен: “Отож російський комік має реальний шанс стати українським президентом. Напередодні виборів один з претендентів на гетьманство прислав мені есемеску: “Вам не соромно?” Це після того, як я, разом з групою українських письменників (Жулинським, Малковичем, Любою Голотою та ін.) підписав звернення на підтримку Порошенка. Я відповів, що нам усім буде соромно після голосування. Як у воду дивився! І що тепер? Я не звинувачую бабусю, яка горбатилася все життя на грядках і не розбирається в тонкощах політики. Але я ніколи не прошу нашим так званим націонал-патріотам, які разом з московськими пацюками гризли, відгризали по шматочку голоси в Порошенка. І що ж тепер? Отямилися? Звичайно, ні! Гриценко вже встиг заявити, що він нікого не буде підтримувати — ні українського Порошенка, ні Зеленського. Смешко — в дусі відомих традицій — мовчить і ясно, що мовчатиме й далі. Відклав свої вила горластий Ляшко, і притих дуже, дуже націоналістичний Кошулинський. Садовий, що так бадьоренько висаджував по ютубу ненависть до Порошенка — теж мовчечки. Юля — ну ясно, Юля останніми словами сварить екзит-полита звинувачую соціологів — лише не себе... Ну, а що ми з вами? Що ми? На новий Майдан, на базар, на гастролі 95-го кварталу, куди?”

Тут з прикрістю мушу сказати, що не всі з літераторів переймаються поставленими В. Тереном питанням: “Куди?” Багато хто отримує насолоду від перерахунку справ, які за час своєї каденції повинен був би зробити Петро Порошенко, але не зробив. І ніхто з них не згадує про ті історичні здобутки, які зусиллями Петра Порошенка було досягнуто на шляху європейської інтеграції України. Прикро спостерігати за такою легковажністю творчої еліти.

Раз творча еліта проявляє легковажність, то чи можемо дивуватися, що ця недуга глибоко зачепила наше заробітчанство. Дуже критичним до його аполітичності є мій приятель — журналіст і видавець з міста Гурово-Ілавецьке у Польщі Богдан. Він називає заробітчанську масу з України дуже гостро — безвідповідальною юрбою, якій національне ество мало що важить порівняно з нулями на грошових знаках Польщі.

Вони є жертвами путінської пропаганди, ретрансльованої медіа-ресурсами мера Львова Садового — газетою “Експрес” і телеканалом “24”. Цей посадовець, розповів мені колишній посол України у Польщі Дмитро Павличко, поки не став мером, приїжджав до Польщі у складі делегацій “полонії з України” і плакав перед польською владою, як то українська влада “прітесняє” поляків в Україні. Ось вам коріння “феномену” “коміка” у Варшаві.

Одна з українських журналісток (із числа українських автохтонів у цій країні) Ярослава Хруник написала після оприлюднення результатів екзит-полів: “В Україні загострилася шизофренія. З одного боку, хочуть у Європу, на Захід, бо там краще і демократичніше живеться, а з іншого — не можуть жити без Росії. Побачивши, що Росія творить з Україною, світ об’єднався проти неї, а Україна кличе її до себе. От буде вам прикол, українці! Не довго доведеться

чекати. Тільки сидіть тоді уже у себе, не кличте Заходу на допомогу...” І такі слова зневажають будуть тільки посилюватися, якщо 21 квітня нація не схаменеться.

Інша з українських журналісток-автохтонок з Польщі, волонтерка, яка активно займається організацією збору у Польщі допомоги для охопленого війною сходу України, Єва Поштар на своїй сторінці у Фейсбуці написала гостру репліку про політичні орієнтири українських заробітчан: “Коли часом слухаю, що заробітчани кажуть про українських політиків, мені не хочеться вірити, як можна бачити тільки кінчик власного носа, повторювати лозунги тролів та недобачати, як багато змінюється. Тому задумуюся, чи не краще було б для всіх нас, коли б деякі з них залишилися вдома”...

Польща належить до тих країн, де дуже багато голосів отримав Зеленський (майже 40%). Правда, з-понад мільйона громадян України, які нині проживають у цій країні, участь у голосуванні взяло 7500 осіб. Але і цього достатньо, аби чужинці (у цьому випадку поляки) дивилися на українців, як на безвідповідальну націю дурнів.

І хоч Україна вкотре стоїть на краю сповзання у безодню “руського міра”, на краю повернення до економічної моделі часів Леоніда Кучми, при якому народився олігархат, проте це не дає підстав опускати руки. У штабі Порошенка переконують, що є запас для перемоги чинного президента. Хоч виборча арифметика і не дуже оптимістична для нього.

Тому нині всі надія на Бога, що він укотре поряткує Україну на шляху утвердження її незалежності. Як вже не раз було у нашій найновішій історії, починаючи від чуда безкровного отримання незалежності України. Проте, сподіваючись на нове диво, що Господь збереже нас від “я вам нічого не должен”, кожен відповідальний за долю України мусить наполегливо працювати, попри інсинуації політиків. Наприклад, Антон Герашенко з “Народного Фронту” вже натякнув, що не всі “фронтовики” підтримають у другому турі чинного президента. Частину з них більше влаштовує “я вам нічого не должен”.

І це вже проявилось хоча б у заявах головного політехнолога Зеленського Дмитра Разумкова про небажання виходити на дебати з чинним главою держави Петром Порошенком перед другим туром виборів, мовляв, нині у суспільства немає такого запиту.

Це демонстрація, що команда Зеленського має українців за повних ідіотів. Якщо ми це проковтнемо, то завтра нас переконуватимуть, що в українців немає “запиту” на українську мову, на українську церкву, на українську історію, на захист свого суверенітету. Телеканал 24 (належить дружині мера Львова) уже переконує, що Зеленський — кращий вибір для українців. Не дивно, що Садовий на тому ж каналі вже привітав Зеленського з перемогою.

Заяви про відсутність суспільного запиту на дебати — це також демонстрація командою Зеленського зневаги до світу. І з Польщі, й зі США телефонували мені, що тамтешні аналітики, які спеціалізуються на українському питанні, вважають, що дебати можуть стати поворотним моментом у розвитку України.

На це сподівався і Петро Порошенко. Усі звернули увагу, що він мав щасливий вигляд, коли робив заяву після оголошення результатів екзит-полів, хоч результати важко назвати оптимістичними. Що стоїть за цією радістю, поки важко сказати, бо попереду чекає виснажлива боротьба.

“Впевнений, що протягом найближчих п’яти років ми завершимо усі фундаментальні зміни, започатковані в попередні п’ять років, — сказав Петро Порошенко 31 березня. — Однак не слід розраховувати, що перемога вже у нас в кишені. Щоб її забезпечити, нам потрібна тотальна мобілізація всіх прихильників. Кожний голос від державницьких сил — на вагу золота. Ніхто не має права злегковажити і залишити долю країни на розсуд тих, хто голосує, як вони кажуть, “по приколу”.

21 квітня або підтвердимо наш рух до Європи, або повернемося назад до імперії. Ворог у нас один, хоч різні у нього маски: популісти, псевдопатріоти, віртуальні картинки і відкрита агентура Кремля. А за лаштунками ті, хто вже домовляється про капітуляцію.

Ми різні, але всі ми хочемо кращого майбутнього.

Прошу вашої підтримки.

Але йдеться більше ніж про конкретне прізвище. 21 квітня ми не тільки обираємо Президента. 21 квітня ми не тільки обираємо Верховного Головнокомандувача. 21 квітня ми обираємо майбутнє. Бути чи не бути Україні — залежить від кожного!

Усе залежить від вас! Думайте”.

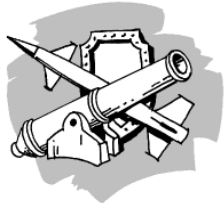
Присутній у той історичний вечір у штабі Петра Порошенка співак Тарас Петриненко висловив думку, що Зеленський досягнув зеніту можливостей електоральної підтримки, що у нації ще не вбили інстинкту самозбереження.

По-іншому на ці події дивиться професор Львівської політехніки Володимир Пуйда, даючи оцінку любителям голосувати “по приколу”: “Теоретична можливість є, але практично щось змінити дуже сумнівно, бо занадто великий розрив. Сумніваюся, що “ядерний електорат” Тимошенко буде голосувати за Порошенка, те саме можна сказати про симпатиків фейкового полковника, який за 5 років війни жодного дня не був на фронті, і про інших, хто увійшов у п’ятірку. А може, я просто ніколи не вірю у чудеса...”

Зрештою, клоун — це вибір нашої молоді, вихованої на низькопробній попсі, вихованої 95 кварталом, різни ми шоу на кшталт “Камеді клуб” тощо, вихованої ерзац-культурою нічних клубів... Це вибір наших студентів, які принципово не вчать, а отримують фейкові дипломи бакалаврів та магістрів, які їм вручають такі ж фейкові з намальованими дипломами доктори наук... Безграмотному зекові-примітиву Януковичу намальовали ж дипломи доктора наук та й професора... Комусь же піднялася рука поставити підписи під протоколами без захисту дисертації... А чи знали ви, що Янукович “захисав” дисертацію у Львові???”

І про це ми мусимо знати, аби потім сиротам російської окупації інші не казали, що їхні батьки загинули “по приколу”.

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

Закінчення. Початок на стор. 1

Цвяхи "язика"

Опівночі, завантажившись необхідним, цього разу потягом (бо 10 тис. грн на бензин для машини для нас невідомна сума) виїжджаємо на схід, у зону ООС оперативно-тактичного угруповання "Північ". Пасажирів у вагоні не густо, гомонять між собою суржиком. Під вечір, коли висаджуємося з потяга і виходимо на привокзальну площу, Марина Соченко, яка тут уперше і є другим номером — ні, напевно, першим — нашого екіпажу, звертає мою увагу на великий рекламний транспарант. На ньому аршинними літерами закликають скористатися автобусними рейсами з Бахмута на Петербург, Москву, Ростов-на-Дону, Крим. Одразу з'являється зрадливе відчуття, ніби сюди вже остаточно прийшов і утвердився "руський мір". Але пам'ять повертає до дійсності: за кілька кілометрів звідси вже п'ять років точиться кровопролитна війна з нашим непримиренним ворогом. І навіть коли сідаємо у машину до пасторів, які мають відвезти нас у розташовану підрозділу, цвяхи російського "язика" боляче вганяються у душу.

У Героя України

На світанку, лавіруючи між перешкодами, підстрибуючи на численних і подекуди глибоких вибоїнах дебальцевської дороги, наш старенький уазик несе нас на передок. Назустріч лише зрідка попадаються військові машини, легкові й вантажні. Обабіч виростають високі труби, розбиті корпуси закинутаго, колись великого підприємства. Тут з'їжджаємо на чорне місиво ґрунтової з глибокою колеєю. Водій переходить на понижену передачу, і до блокпоста поволі сунемо узбіччям. За хвилину-другу ми вже в розташованні командного пункту одного з батальйонів.

Знайомимося з комбатом: Іван Вінник. Усміхнений, із уважним і зосередженим поглядом, атлетичної статури молодий підполковник. Родом з Харківщини. На початку війни був командиром танкової роти. Брав участь у відомому рейді в складі батальйонно-тактичної групи героїчної 30-ї Окремої механізованої бригади. Його танки одними з перших прийняли бій на Савур-Могилі. За його плечима бої за Міусинськ, Червону Полянку, Лутугине, Білокам'янку, Степанівку, Щастя та інші населені пункти, значна кількість знищеної живої сили і техніки ворога. Був поранений. "Та головне, — зазначав Президент України Петро Порошенко, коли за кілька днів перед нашим приїздом у батальйон вручав підполковнику Віннику "Золоту Зірку" Героя України, — 2014 року під Савур-Моголою тоді ще капітан Вінник показав виняткову сміливість, вміливість, витримку та мужність у бою. Виходив із найскладніших, часом, здавалося б, безнадійних ситуацій". За цими словами важка і напружена фронтова праця воїна, яку складно зрозуміти тим, хто ніколи не стояв на межі життя і смерті. А вона не раз чигала над ним. Виручала не лише мужність, надійність і злагоженість у найскладніших ситуаціях побратимів, а й досвід військової справи. Зрештою, Вінник — справжній командир. Мені часто доводиться зустрічатися з цим новим для нас типом українських офіцерів. Відданість військовій присязі для них святе. Незважаючи на шалену путінську пропаганду і яловість нашої, української, вони чітко розуміють, проти кого і за що воюють. Солдати і молодші офіцери глибоко поважають таких командирів не за високу посаду чи звання, а за виправдану вимогливість і турботу, бо всі вони — одна бойова родина, яка живе одним життям.

Це одразу видно в "хазайстві" Івана Вінника. На передову їхня бригада зайшла зовсім недавно, змінивши іншу, яку вивели на переформування і відпочинок. Зайнявши відведені їм позиції, його підрозділ одразу взявся за облаштування. Попри звичні вже в армії проблеми з по-

Два паралельні світи

льовим, чи то пак фронтовим побутом, у Вінника є все, щоб хлопці почувалися не як на семи вітрах. Охайність і продуманість у всьому: маскуванні, їдальні, лазні, пральні, не кажучи про службові приміщення чи спортзалчик. Так-так, у батальйоні, як загалом у 30-ці, культ сили і здоров'я. На війні, коли боець виконує бойове завдання і постійно перебуває в зоні небезпеки — під обстрілами, — фізичне чи психологічне розвантаження особливо потрібне. Цьому послужив і наш приїзд.

Пасіонарний комбриг

Славнозвісна і героїчна 30-та Окрема механізована бригада імені князя Костянтина Острозького завжди вирізнялася серед подібних військових частин Сухопутних військ. За п'ять років російсько-української війни вона зазнала чи не найбільше втрат. Але тридцятку, як вогню, бояться вороги за лінією розмежування. Бо знають і не раз відчували на своїй азійській шкурі, що воїни-волиняки нікому, хто підняв на них меч, не спустять. Ця бригада була і залишається найбоездатнішою у Збройних силах України. І це завдяки тому патріотичному духу, високій бойовій виучці, які незмінно тут демонструють. Насамперед їхній комбриг, Іван Гараз.

Це довелося побачити на власні очі. Того дня, коли ми з Мариною працювали у підрозділі, надійшла оперативна інформація про черговий обстріл наших позицій не лише зі стрілецької зброї (тут це повторюється щодня), а й мінометів великого калібру. В результаті з нашого боку було двоє поранених. Уранці разом з комбригом я виїхав на місце бою. Полковник безпомилково і миттєво оволодів ситуацією, в кількох словах охарактеризував дії командирів, що відповідали за свою ділянку, віддавав чіткі й необхідні накази. Він був як вулкан енергії і світла, який раптом вибухнув у цьому бліндажі. Уже згодом довідався, що ворог отримав гідну відсіч. "Ми дотримуємося всіх вимог так званого перемир'я, — суворо говорить комбриг, — але я горло перегризу тому, хто замахнеться на життя мого солдата!" З таким командиром наші хлопці почувалися, як за кам'яною стіною. Про це мені неодноразово говорили на передовій. Без перебільшення: такі офіцери — військова еліта, яка вже нізашо не допустить повторення 2014-го.

"Намалюйте мене"

Як і 2017-го, коли виїжджав з Мариною Соченко на передову в бригади і госпіталі, бійці нас зустріли насторожено. А коли довідалися, що ми не генштабівська перевірка, а один із нас художник, — відверто дивувалися. Мовляв, усе бачили, але щоб такого дива!?. Але так було спочатку.

Починаю пояснювати, що і для чого. Командирам втокмачую, що портрет, написаний такою відомою і талановитою художницею — це більше ніж нагорода — медаль чи відзнака від командування. Тим часом Марина сідає на свій похідний розкладний стільчик, дістає аркуш італійського паперу, коробку

різноколірних пастелей і починає працювати. Natura — наш солдат-герой, за якусь хвилину переходить на невимушене спілкування. Присутність цікавої і розумної жінки в дуєті з моїм інтерв'ю знімає напруженість, настороженість. Мені це простіше, бо військова служба, постійні виїзди на фронт, знання їхніх проблем, а найголовніше — чимало спільних знайомих робить спілкування радісним і приємним для всіх. Тим більше, що переважна більшість із них — мої земляки з Новограда-Волинського. Хоча поняття "земляк" і у колишній, советській армії, і в нинішніх Збройних силах України має одне значення — близька, рідна, дорога тобі людина...

Невблаганно летить час. Марина зосереджено працює вже не над першим портретом. На кожен її треба хвилину сорок—година. І так весь час, з короткими перервами на перепочинок. За спиною в неї хлопці весь час зазирають, спостерігають, як народжується пастельне диво — портрет ніби давно знайомого, але водночас нового образу товариша. Шойно закінчує роботу, герой тут же несміливо і сором'язливо просить сфотографувати на смартфон. За якусь мить його портрет бачитимуть чи то батьки, чи друзина з дітьми. Друзі жартують, незлобиво кепкують. Хтось заздрить, інші просять намалювати і їх. Але всі горді від того, що заради них ми приїхали за сотні

кілометрів, аби подарувати миті радості й почуття власної гідності.

Данець

Узенітно-ракетному дивізіоні мене здивували. Спочатку не повірив, бо історія видалася аж надто неймовірною. Але коли виїхали на вогневий рубіж, заступник комдива підкликав до себе молодого воїна. Позналилися. Виявляється, він данець, нині служить у Збройних силах України за контрактом.

Точніше сказати — данець українського походження. Коли йому було тринадцять років, його батьки виїхали з України за кордон: його мама отримала від бабусі спадок у вигляді нерухомості, коштів на банківських рахунках і певний відсоток акцій у великій міжнародній компанії, яка займається нафтопромислом у Північному морі. Ганс, так назвемо нашого данського українця, закінчив у Данії школу. Крім російської і гірше української, вільно володіє данською і англійською. Спочатку навчався в університеті на економічному факультеті. Провчився два роки і полишив його — не сподобалося. Вступив до іншого, медичного. Провчився теж недовго, так і не закінчивши навчання. Зайнявся бізнесом, ІТ-технологіями. Заробляв пристойно, вистачало не лише на звичайне заможне життя європейця, а й на численні розваги. Багато мандрував світом. Коли я запитав, у яких європейських країнах він ще не побував, назвав три: Португалію, Андорру і Фінляндію. Так і жив би Ганс приспівуючи, якби не ультиматум матері (батько на той час помер): вона готова переписати на нього свій багатомільйонний спадок, якщо він відслужить строкову службу в Українській армії. Вони підписали угоду в нотаріуса, і він вирушив в Україну. В навчальному підрозділі заприятелював з двома нашими хлопцями і вирішив іти не на строкову службу, а на контракт. Так і потрапив на фронт. Тепер Ганс несе військову службу на землі своїх дідів-прадідів. З ним часто трапляються на службі, як розповідали хлопці, різні кумедні історії. Але він чітко усвідомлює, що за тією лінією розмежування ворог — російський окупант. Правду про війну України з Росією на його другій батьківщині мало хто знає. "Європейці егоїсти, завжди цікавляться більше власним життям, ніж чийсь, а тим паче якоїсь далекої і незрозумілої їм України, — каже він. — І лише тоді, коли росіяни збили в небі над Донбасом Боїнг, вони зрозуміли, що Україна — не Росія". Взагалі він стверджує, що за кордоном дуже мало української присутності: в інформаційному, культурному, політичному і економічному просторах...

Я прощався з данцем українського походження, так і не зрозумівши, що його потягнуло під російські кулі й міни: бажання стати власником кількох сотень мільйонів євро чи все-таки любов до землі свого дитинства.

Микола ЦИМБАЛЮК

Ірина ПАСЬКО,
доцент Української військово-медичної академії

Воєнно-польова хірургія

Фундаментальна праця з військово-польової хірургії за редагуванням провідних військових хірургів, докторів медичних наук, професорів Я. Л. Заруцького і В. Я. Білого, яка наприкінці 2018 року увійшла до науково-практичного обігу української медичної спільноти, стала важливою подією у військовій медицині України. Йдеться про третю книгу у низці логічно, тематично і методологічно пов'язаних праць, що були написані й видані впродовж останніх п'яти років і в яких осмислено та узагальнено досвід і науково-практичні здобутки в галузі воєнно-польової хірургії, а саме: “Вказівки з воєнно-польової хірургії” (2014), підручник “Воєнно-польова хірургія” (2016) і науково-практичне та методологічне керівництво “Воєнно-польова хірургія” (2018).

Як наукове і навчальне видання, що має вагомий прикладний компонент, “Воєнно-польова хірургія” є результатом творчої праці колективу науково-педагогічних працівників Української військово-медичної академії у співпраці з провідними науковцями і фахівцями інших навчальних, наукових і клінічних закладів Міністерства оборони України і Міністерства охорони здоров'я. Керівництво містить відомості з діагностики та лікування бойової хірургічної травми і ушкоджень воєнного часу згідно з сучасними поглядами на ранову і травматичну хворобу та відповідає програмі “Воєнно-польова хірургія” і завданням підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів, лікарів-інтернів закладів післядипломної освіти МОЗ України, а також слухачів Української військово-медичної академії.

Матеріал структуровано за трьома частинами, які мають самостійне значення, а саме: “Загальні питання воєнно-польової хірургії”; “Спеціальні питання воєнно-польової хірургії” і “Зміст і особливості надання хірургічної допомоги при бойовій травмі різної локалізації”.

Це видання заслуговує на увагу фахівців не лише великим обсягом новітньої інформації, яка чітко розподілена за осно-

ментовано і роз'яснено у відповідних текстах. Оскільки цей навчальний матеріал орієнтований здебільшого на аудиторію, сформовану вже в умовах новітнього технологічного інтерактивного сприйняття знань, то насиченість книги наочним матеріалом є однією з її сильних сторін.

З метою виокремлення найважливішого з усієї сукупності різноманітної і складної для засвоєння інформації у цьому виданні надано схеми, авторські рисунки і таблиці. Вони виконані в єдиному, вдало розробленому стилі, дані й відомості в них чітко структуровані, що значно полегшує процес навчання.

Заслуговує на особливу увагу розділ “Додатки”. У ньому надано зразки новітньої стандартизованої звітної документації і чітко прописано вимоги для їхнього заповнення за стандартами НАТО. Саме теоретичне і практичне опанування технологією використання цієї документації для контролю за перебігом травматичної хвороби і кінцевим її результатом дає можливість здійснювати процес лікування на рівні вимог сучасної світової військової медицини.

Автори керівництва з академічною скрупульозністю підійшли до чіткого формулювання основних визначень із воєнно-польової хірургії. Навчальний процес розпочинається із засвоєння понятійного апарату — це аксіома. Впродовж останніх десятиліть виникли принципово нові напрями, поняття і терміни, які використовують у сучасній медичній науці. Термінологія з воєнно-польової хірургії базується на аналітиці всієї сукупності кількісних характеристик, клінічно-діагностичного матеріалу і основних організаційних засад при наданні хірургічної допомоги на полі бою. Зрозумілі й конкретні визначення складних фахових завдань — це найперше, що має засвоїти хірург у процесі навчання і подальшого вдосконалення.

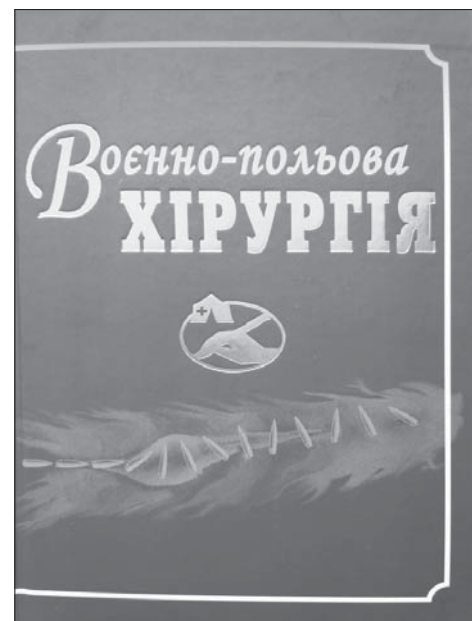
Як справедливо зазначили автори, система хірургічної допомоги в Україні складалася десятиріччями і враховує демографічні, географічні, екологічні особливості та інфраструктуру господарчого комплексу країни в умовах мирного часу. Разом із тим під час акцій громадського протесту, антитерористичних операцій, масштабних стихійних лих мирного часу виникають системні проблеми в наданні медичної допомоги одночасно великій кількості поранених і постраждалих.

Автори підкреслюють, що воєнно-польова хірургія як система надання спеціалізованої медичної допомоги не допускає імпровізацій та неузгодженості в діях. Кінцевий результат її функціонування залежить від впровадження єдиних науково обґрунтованих принципів і методологічних підходів до організації та надання хірургічної допомоги пораненим і постраждалим, діагностики та лікування сучасної бойової хірургічної травми в умовах бойових дій.

Автори є авторитетними військово-медичними фахівцями у своїх галузях і мають досвід надання екстреної хірургічної допомоги в умовах надзвичайних ситуацій і лікування бойової травми в воєнно-польових умовах.

Фактично ця праця є новаторським посібником із військово-польової хірургії, в якому узагальнено і осмислено масштабний матеріал щодо організації і надання хірургічної допомоги пораненим у воєнний час, постраждалим від надзвичайних ситуацій у мирний час і виявлено спільність багатьох проблем, актуальних для хірургії воєнного і мирного часу.

Це видання, крім основного навчального і практичного значення для удоско-

налення хірургічної роботи, матиме великий громадський резонанс не лише в середовищі медичної спільноти, а й в українському суспільстві загалом. Передусім через усвідомлення того, який колосальний обсяг організаційних завдань, напруженої практичної роботи і відповідальності за їхнє виконання, зокрема, в мобільних пересувних формуваннях, підрозділах і закладах був покладений на військову медицину і особливо на військових хірургів.

У книзі використано велику кількість сучасної фахової літератури вітчизняних та іноземних авторів, присвячених актуальним проблемам воєнної хірургії. Перелік праць наприкінці кожного розділу свідчить про ґрунтовну аналітичну роботу авторського колективу. Серед запропонованих для вивчення опублікованих джерел чимала доля належить випускникам і науково-викладацькому складу Української військово-медичної академії, особливо доцентам і професорам кафедри військової хірургії цього закладу.

Книгу створено в кращих традиціях вітчизняної і зарубіжної навчальної медичної літератури. В її написанні взяли участь представники декількох поколінь українських військових хірургів. У цій спільній праці свідомо об'єднано ґрунтовні теоретичні знання та досвід авторитетних військово-медичних фахівців і чималі науково-практичні здобутки молодих хірургів, які разом працювали у воєнно-польових і екстремальних природно-кліматичних умовах. Видання “Воєнно-польова хірургія”, як зазначили керівники авторського колективу, присвячене 25-річчю кафедри Української військово-медичної академії. І це найкраще свідчення реальних досягнень київської наукової школи військових хірургів, яка сформувалася в Академії і успішно діє впродовж чверті століття.

У підготовці та виданні цього, без перебільшення, безпрецедентного масиву новітніх знань із воєнно-польової хірургії також взяли участь колективи Національного військово-медичного клінічного центру і Військово-медичних центрів регіонів МО України; центральних районних лікарень Донецької і Луганської областей, клінічної лікарні імені Мечникова в Дніпрі, Київської міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги та інших наукових, навчальних і лікувально-профілактичних закладів НАМН і МОЗ України, фармацевтичні фірми “Юрія-Фарм” і “Дарниця”.

Група лікарів-хірургів. Донецька обл. 2014 р.

вними розділами воєнно-польової хірургії, а що особливо важливо — оприлюдненням результатів великого практичного досвіду з хірургічного лікування бойової травми. Також має самостійне значення опублікований у книзі унікальний ілюстративний матеріал. Він заслуговує на особливу увагу, вивчення і сприйняття. Умовно його можна розподілити на три основні групи. Перша — це рідкісні історичні фотографії, які ілюструють загальний поступ воєнно-польової хірургії, організацію і надання хірургічної допомоги в геополітичному контексті. Вони дають уявлення про особливості сортування, етапів медичної евакуації і функціонування пересувних (за історичною термінологією — “тимчасових”) госпіталів в їхній історичній динаміці. Друга група ілюстративного матеріалу, найважливіша і найчисельніша, — фотографії, які автори відповідних розділів зробили у воєнно-польових умовах. Безперечно, крім професійної уваги і сприйняття їх як важливого навчального матеріалу, ці знімки викликають сильні емоції, які можна узагальнити влучним і гірким висловлюванням Е.-М. Ремарка: “Лише в лазареті бачиш на власні очі, що таке війна”. І третя група — це новітнє хірургічне обладнання для стаціонарних медичних закладів і пересувних, мобільних підрозділів для надання хірургічної допомоги в воєнно-польових умовах, а також сучасні засоби, прилади та устаткування для реабілітації поранених і постраждалих. Весь масив ілюстративного матеріалу докладно проко-

Колектив кафедри військової хірургії Української військово-медичної академії. Київ, 2018 р.

«На жаль, більшість українців довіряють телебаченню, марним обіцянкам та намальованим рейтингам, а не собі».

Галина Волошук про «Художнє мислення Уляни Кравченко»

У науковій бібліотеці Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ) відбулася презентація монографії кандидата філологічних наук, викладача кафедри філології Коломицького навчально-наукового інституту Галини Волошук. Наукове дослідження вченої Галини Волошук «Художнє мислення Уляни Кравченко» (196 сторінок) вийшло друком у Видавничому центрі «Просвіта» 2018 року з нагоди 150-річчя Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Василь ГЛАГОЛЮК,
кандидат історичних наук

Відомо, що актуальним і важливим завданням сучасного українського літературознавства є створення такої історії словесності, де було б виявлено загальні й індивідуально-національні закономірності літературного процесу, а також заповнено т. зв. «білі плями» навіть у доробку тих авторів, теми, мотиви й образи яких уже досліджувалися частково або з купюруванням неугідного владі дискурсу. В подібній ситуації опинилася спадщина Уляни Кравченко (1860—1947). Про оригінальність її таланту згадували свого часу в статтях і монографічних студіях Віри Агеевої, Миколи Васильчука, Ярослава Грицака, Тамари Гундорової, Світлани Луцак, Наталії Мафтин, Романа Піхманця, Тараса Салиги, Наталії Шумило. Наукова новизна монографії полягає в тому, що в ній *уперше* в українському літературознавстві зібрано й комплексно досліджено весь корпус художньої творчості Уляни Кравченко, зокрема раніше не аналізовані вченими збірки «Мої цвіти», «Caritas» і драматичну поему «На визвольному шляху». В обговоренні наукового дослідження виступили декан філологічного факультету, доктор філологічних наук, професор Роман Голод, доктори філологічних наук, професори Микола Лесюк, Ольга Деркачова, голова Івано-Франківської обласної організації НСПУ Євген Баран, доктор мистецтвознавства, професор Ганна Карась, директор Івано-Франківського регіонального центру оцінювання якості освіти Богдан Томенчук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти Тетяна Качак, бібліотекарі Наталія Мазур та Людмила Кузюк. «Вітаю, пані Галино, з виходом у світ Вашої праці, яка спонукає до розмислів про музичні твори на слова Уляни Кравченко, зокрема про мелодраматичні Василя Безкоровайного», — наголосила професор Ганна Карась. Книга вийшла за сприяння ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Ігоря Цепенди.

Монографія Галини Волошук нещодавно номінована на Міжнародну премію імені Івана Франка, за яку змагатимуться вчені з України, Канади, Італії, Польщі та Сербії.

Ліричний характер обдаровання Уляни Кравченко, як зазначає дослідниця Галина Волошук, повною мірою виявився в її поетичних збірках «Prima vera», «На новий шлях», «Проліски», «В дорогу», «Лебедина пісня», «В житті є щось», «Для Неї все!», «Шелести нам, барвіночку», «Caritas». Їх образно-мотивна система засвідчила домінування в ліричному наративі авторки т. зв. лідерського неоромантичного дискурсу, характерними рисами якого є типологічні паралелі з романтичними поезіями М. Устияновича й Т. Шевченка, лірикою І. Франка; розробка образу передової молоді людини, яка бореться з суспільними, буттєвими, особистими суперечностями, а також ідеї письменника-борця, котрий сáме на Слово покладає основну місію пробудження нації; наявність т. зв. «жіночої» поезії, де звучить тема жінок-інтелігенток, які усвідомили ганебність свого становища в суспільстві (як безправної жінки мужа-пана, покликані оберігати дітвора, дітей і «звичайні темні») і прагнуть вийти на шлях служіння своєму знедоленому і безправному народові. Визначальні топоси, довкола яких структурується при цьому думка авторки, — постаті каменяря, титана, велетня духа, жінки-лідера, які розпочинають благородну справу пробудження свідомості свого народу.

Отже, полістильове творче мислення Уляни Кравченко є цілком репрезентативним для осягнення специфіки власне національного типу модерністської естетики, вважає Галина Волошук.

Матеріали і висновки наукового дослідження Галини Волошук мають значну вагу для подальшого теоретичного осмислення особливостей української літератури кінця XIX—початку XXI ст., сприяють поглибленню уявлень про проблемно-тематичний та жанровий спектри прози доби модернізму.

«Стежками Шевченкової правди»

Тетяна БІДЗІЛЯ,
м. Березани

Пам'ять видатного українця, нашого національного генія Тараса Шевченка шанували на Березанщині.

Священики — отець-декан Михайло Бугай та о. Микола Зоренний відслужили панахиду. Під час свята традиційно лунали вірші та пісні на честь славетного сина України. Сьогодні, як і колись, Кобзар об'єднує українців, які віддають життя, захищаючи нашу рідну землю, Українську державу.

У Березанському районному будинку культури відзначало свято «Стежками Шевченкової правди». Участь у заході взяли керівники району та міста, громадськість краю. Про роль Шевченка в сучасності говорила заступник директора з виховної роботи Жуківської школи ім. Б. Лепкого Оксана Мазуркевич.

Із піснями на слова Кобзара виступили народний аматорський хор «Просвіта» (кер. Євгенія Біркова), вокальне тріо «Вишневі цвіти» (кер. засл. працівник культури України Зіновій Головацький), драматичний колектив с. Гиновичі, народний аматорський вокальний ансамбль «Журавка» с. Гиновичі (кер. Оріся Москалик). Педагоги та вихованці Жуківської музичної школи, зокрема оркестр народних інструментів (кер. Світлана Самарик та Наталія Стухла), дитячий хор «Голосинка» (кер. Олеся Москалик-Загородня), духовий оркестр (кер. Богдан Атаманчук), солісти Марія Стельмах

Ярина ЦИБА,
керівник прес-центру Чернівецького обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка.
Світлина Віктора ВЕРХОЛЯКА

Саме таку тему напередодні виборів обговорювали на засіданні дискусійного клубу «Гарт» Чернівецького обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка.

«Ми створили «Молоду Просвіту», залучивши студентів, які б продовжували традиції цієї найстаршої організації в Україні. І зібралися для того, щоб підтвердити, що йдемо правильним шляхом, — зазначив Остап Савчук, голова Чернівецького обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка.

Студенти почули поради від Марії Пелех, відповідальною секретаря «Просвіти», Тамари Мінченко, члена правління «Просвіти», Вікторії Гатрич, кандидата політичних наук ЧНУ ім. Ю. Федьковича, Паула Пшенічки, вчителя фізики Чернівецького ліцею №1, заслуженого вчи-

теля Катерина Фурдига (концертмейстер Дмитро Загородній), солісти гурту «Берег Жанни». Танцювальні композиції виконали учасники хореографічного колективу «Вікторія» Центру дитячої та юнацької творчості (кер. Ганна Солонинка).

Щороку до Шевченківських днів у школах, бібліотеках, клубах, будинках творчості, заповіднику, у різних установах краю проводять змістовні тематичні заходи. Працівники Березанського краєзнавчого музею об'єднують виставку «У вінок Кобзареві». Так триває вже 35 років, і ніколи жодна не була повторенням попередньої. А вже постійно поповнювалася новими, розшуканими або ж подарованими експонатами, кожен із яких — внесок у творення народом Шевченкіану. І цьогоріч у виставковій залі музею відкрито традиційну виставку. Вітальне слово виголосив заступник голови районної ради Роман Висоцький. Ве-

лучою заходу була в.о. директора музею Наталія Бойко, яка зазначила, що ця виставка є продовженням проекту «200 кроків до Тараса Шевченка», реалізованого 2014 року. Саме тоді в рамках відзначення 200-ліття Тараса Шевченка у Березанах працювала колективна радіостанція UR4BYU станції юних техніків із позивним сигналом EM200BT. Учасники театру-студії «Взори» районного центру позашкільної освіти показали уривок із вистави Марії Чумарної «Відкуплення». Про свою та батькову творчість у вінок Кобзареві розповів художник Ігор Крук. Заступник директора з наукової роботи Микола Проців представив виставку радіокарток «200 кроків до Тараса Шевченка. Повернення» (спільний проект краєзнавчого музею й центру дитячої та юнацької творчості). У центральній районній бібліотеці ім. Т. Шевченка відбулася літературна година «Іде «Кобзар» широким світом».

Я не продаю свій голос! Чи готовий ти захистити своє громадянське право?

теля України, визнаного кращим вчителем 2018 року.

Обговорювали такі питання: «Чи готові ви йти голосувати, щоб змінити життя в Україні?», «Що думаєте щодо підкупу виборчих голосів?», «Яка роль ЗМІ у висвітленні виборів?», «Якому типу медіа ви найбільше довіряєте?», «Як ЗМІ впливають на думку громадян під час виборів?», «Чи готові ви захистити своє громадянське право?»

«Так, я готова і йду голосувати, але не факт, що життя зміниться. Для того, щоб змінилося життя, треба, щоб кожен проголосував по совісті і за тих, хто ближчий думками, а не за тих, хто лише «прохідний». На жаль, більшість українців довіряють телебаченню, марним обіцянкам та намальованим рейтингам, а не собі. Лише тоді, коли ми нарешті усвідомимо свою силу, буде порядок і відбудуться зміни.

Неприпустимо дозволяти людям продавати і купувати голоси. Ті, хто продають свої голоси, мають нести кримінальну відповідальність. Насамперед такі люди продають себе, свою думку та свою совість. Не вартують ті гроші, щоб продавали майбутнє нашої держави. Бо продають не тільки себе, а й інших», — у ході дискусії зазначила Олена Склярєва, студентка 3 курсу філологічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича.

«Так, я готовий йти на вибори, але в мене є певні переживання, оскільки це вже сьомі вибори, а зміни на краще поки що мінімальні. На мою думку, основна причина того, що виборці продають свої голоси, полягає у тому, що деякі громадяни або розчаровані в українській політиці, або мають фінансові труднощі. І їм вигідніше заробити на виборах, аніж проголосувати. ЗМІ — один із механізмів політичної агітації, це один із головних чинників, який впливає на формування думки про вибори кандидата. Найбільше я довіряю перевіреною мною Інтернет-ресурсам «PolitHub», «Слово і Діло», «Чесно», «Centre UA». Дуже подобаються сюжети про кандидатів від «Радіо Свобода» та від видання «Новое Время», — сказав Віталій Карпюк, студент 2 курсу факультету історії, політології та міжнародних відносин ЧНУ ім. Ю. Федьковича.

Олег ОЛЕКСЮК,
заслужений працівник культури України

На базі Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олесея Гончара відбулося засідання арт-лабораторії “Українська Хата талантами багата”. Модератори заходу — Олег Олексюк та Лілія Віжичанина. Наша землячка, лауреат державної літературної премії імені Григора Тютюнника поетеса Юлія Бережко-Камінська порадувала поетичними творами.

Виступи з власними піснями творами заслуженого діяча мистецтв України, автора-виконавця Олексія Пономарьова додали заходу душевності та тепла.

Хор “Співочі барви” Херсонського обласного Палацу культури (керівник Людмила Курченко) подарував присутнім незабутні українські народні пісні, а лауреат всеукраїнських конкурсів вокалістів Іван Бурлака та викладач Херсонської дитячої музичної школи №4, бандуристка Марина Ястребова порадували шанувальників українського мистецтва сучасною українською естрадною піснею.

Відбулося відкриття виставки робіт вишивальниці бісером Галини Міхеєвої та плетінч Осесі Жернакової та Галини Сахневич.

“Українська Хата” завітала до Олешок

Розуміючи, що не всі охочі побувати в “Українській Хаті” мають можливість прибути до обласного центру, ми розпочали виїзні засідання арт-лабораторії “Українська Хата талантами багата”. І перша наша зустріч — в Олешках. Книжку Івана Реуцького “Вишневі світанки Олешок” ми презентували у переповненій світлиці Олешківської книгозбірні.

Ігор АНТОНЮК,
Львів-Кременець

Багато достойних людей живе у нашому Кременці, що на півночі Тернопільщини, але особливої уваги людина, яка все життя поклала на вітвар зміцнення української національної ідеї, українського духу. Це Лілія Адамівна Слєдзінська, яка вже 14 років очолює Кременецьке районне об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Торік мені випала щаслива нагода взяти участь у роботі науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю створення Кременецької “Просвіти”, і навіть виступити з вітальним словом. Я тоді, пам’ятаю, сказав, що у самій назві закладено основний сенс діяльності товариства. Адже не достатньо самому бути національно-свідомим українцем, потрібно залучати до підняття культурного та освітнього рівня якомога більше наших громадян, виховувати в них любов до рідного краю, закликати до збереження та примноження національних традицій. Кременецькій “Просвіті” по-справжньому пощастило мати таку очільницю. Надзвичайно ерудована, розумна, з високим рівнем внутрішньої культури та моральних принципів, Лілія Адамівна своєю активністю та патріотизмом нікого не може залишити байдужим. Цей, у доброму сенсі, неспокій та бажання якомога більше зробити для людей, відзначали у своїх виступах і політики (до участі в конференції долучились голови Кременецької міської та районної рад і навіть народний депутат Верховної Ради України Тарас Юрик). Завдяки зусиллям п. Слєдзінської ця конференція зовсім не нагадувала якийсь черговий ювілейний захід. У повітрі витав дух патріотичності, домашнього затишку, розуміння того, яку важливу для всього нашого суспільства справу проводять активісти “Просвіти”.

Не вистачило часу, аби до слова встигло долучитися багато гідних, патріотично налаштованих людей, які, попри свою зайнятість у вирішенні щоденних побутових, родинних, соціальних проблем, завжди пам’ятають, що вони насамперед — українці та просвітяни! І тому продовження конференції відбулося через кілька днів у приміщенні самої Кременецької “Просвіти”.

В «Українській Хаті» молоді багато

Відбулася презентація поетичної збірки просвітянина, поета, члена НСПУ Володимира Назаренка “Автопортрет на тлі Содом і Гоморі”. Своїми поезіями поділилися місцеві поети Поліна Овраменко та Тетяна Домбровська. Українське художнє слово радувало слух, а українська вишивка заслуженого працівника культури України, співачки Раденського сільського будинку культури, народної майстрині Наталії Ремішевої тішила око істинних шанувальників української краси.

Вартий найкращих слів і виставковий дебют майстра-різьбяр Олега Бантю-

шевського. Його роботи несли у собі заряд позитивної енергетики, як і українські естрадні пісні у виконанні лауреатів всеукраїнських конкурсів вокалістів Івана Бурлаки та Антоніни Потужної. Чимало добрих і життєдайних слів сказали учасники засідання про українську рідну мову, адже саме Дню рідної мови був присвячений захід арт-лабораторії.

Смаколикми з української національної кухні почастивала присутніх господиня “Української Хати” Оксана Олексюк, а Олег Олексюк подарував Олешківській книгозбірні примірник авторської книги для малят “А у нас був Тарас”.

“Українська Хата” в Білозерці

У світлиці Білозерської районної бібліотеки імені П. Григоренка відбулося виїзне засідання арт-лабораторії “Українська Хата талантами багата”.

Талантами Білозерщина вражала. Виставку вишиванок народних майстринь з Надздрівки доповнили життєдайні картини художника-аматора Тетяни Кисиличак та ляльки-мотанки і витинанки Анжеліки Демури з Білозерки. Лунали пісні у виконанні ансамблю “Велетняночка” Велетенського сільського будинку культури (художній керівник Микола Будник). Юні найбільш яскраво представили власну творчість: художниці Марія Баранецька та Анастасія Сувалко вразили своїм баченням світу. Юні поети літературної студії “Біле озеро” поділилися поетичними здобутками. Відбулася презентація авторської поетичної збірки Галини Добровольської “Камертон душі”. Виступи поетес Світлани Кошолоп та Євдокії Дубоволої, Любові Вірної та Світлани Шеремети доповнювали скайп-зустріч із землячкою Яніною Макаренко-Нікас, яка передала свої вітання “Українській Хаті” з далекої Америки.

Пісні Валерія Другальова на слова Анатолія Щербини у виконанні лауреата всеукраїнських конкурсів вокалістів Івана Бурлаки полонили. Вірші та пісні наснажували на добрі справи заради відродження української національної духовності.

Щасливі їхали ми до Херсона, а на думці вже зароджувалися плани про нові виїзні засідання арт-лабораторії “Українська Хата талантами багата”. До нових зустрічей!

Значення лідера у житті суспільства, або Як власним прикладом повести за собою маси

Офіціоз, виступи достойних політиків та представників влади мимоволі відійшли на другий план, коли очільниця РО ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка Л. А. Слєдзінська представила присутнім Івана Дмитровича (позивний “Гуцул”) — колишнього воїна-афганця, а тепер командира підрозділу морської піхоти, яка чинить опір російській окупації на сході України. І п. Іван на цій неоголошеній війні практично від її початку. Пройшов через усі найбільш “гарячі точки” на східному рубежі країни. Був поранений, двічі контужений, але пам’ять про те, що його батько постраждав у часи “советщини” за свої національні переконання, а дід взагалі був розстріляний, не дає йому морального права і дотепер скласти зброю. Його девіз: “Поки Гуцул на війні — руки в москаля короткі!”

Побував я ще на двох зібраннях просвітян району і навіть разом із активістами писати диктант Національної Єдності. Враження від того, як ця людина своєю кипучою енергією цементує і спрямовує роботу районного об’єднання у правильному національному

руслі, були настільки сильними, що я попросив зарахувати мене до лав саме Кременецького об’єднання “Просвіти”...

Лілія Адамівна стала ініціатором створення Літопису діяльності Кременецької “Просвіти” у світлинах, і фактично своїми руками оформила вже понад тридцять альбомів, один із яких присвячено Героям Небесної Сотні і нашому незабутньому земляку, уродженцю с. Дунаїв Олександр Капіносу.

А скільки порогів обходила ця неймовірна жінка, щоб добитися дозволу на будівництво Народного Дому у районному центрі! І з якою гордістю вона розповідала, що вдалося буквально “вирвати” клптик землі під його забудову, замовити архітектурний проект самого будинку, організувати перші пожертви на його реалізацію.

І вже, мабуть, тільки прийде час оцінити вплив життя її ідеї зі створення дитячого табору “Лісова школа” на хуторі Вірля. Вже чотири роки цей просвітянський проект успішно діє і розвивається. За кілька

днів перебування у “Лісовій школі” дітки навчаються розрізняти спів різноманітних пташок, орієнтуватися в лісі, розучують та співають українські народні пісні, відвідують Храм Юрія Переможця, вчать ліпити глиняні іграшки, знайомляться з основами Петриківського розпису.

Уявіть, скільки потрібно було переглянути архівних документів, матеріалів, скільки провести непростих зустрічей з родинами наших героїв, що загинули під час національно-визвольних змагань, довідатися про місця їхньої загибелі чи поховання, добитися встановлення чи пам’ятника, чи хреста, чи просто пам’ятного знаку — шоби і наступні покоління знали і пам’ятали про своїх Героїв. У третьому томі “Сторінок пам’яті” під назвою “Нескорена Кременеччина”, редактором якого була п. Слєдзінська, можна знайти десятки імен таких Героїв, фактично повернутих із небуття. Близько 15 нарисів авторства Лілії Адамівни увійшли до цієї книги.

А ще Лілія Слєдзінська разом із намісником Свято-Юр’ївського чоловічого монастиря, збудованого на місці маєтку Анни Гойської — фундаторки Почаївської Лаври, отцем Полікарпом ведуть упродовж 15 років довготривалу “війну” з “ядерною бомбою уповільненої дії”. Маю на увазі горезвісне сміттєзвалище, започатковане за советської влади на найсвятішому місці нашого краю — хуторі Вірля неподалік Божої гори, звідки пішла Ікона Матері Божої Почаївської...

Велика бібліотека, значний архівний матеріал, безліч світлин та портретів видатних діячів української культури, вишиті рушники налаштовують відвідувачів на ноту національного піднесення. А виконана у поєднанні українських національних державних кольорів із кольорами прапора УПА, із зображенням старовинного герба м. Кременець, хоругва, має вишиті слова: “Світлом науки і знання нас, дітей, просвіти”. Широко вірю, що це гасло і для Лілії Адамівни, і для всіх активістів місцевої “Просвіти” і надалі залишатиметься справжнім дороговказом у їхній нелегкій благородній справі.

— Я вже давно поєднаний з піснею, — розповідає В. Крищенко, — у пісні двоє батьків, поет і композитор. Обоє її однаково люблять.

*Прийшло як одкровення
Оце зізнання пісне.
З душі воно не хоче
Тти у забуття.*

*Життя бува невчасно
Спинити може пісню.
Але бува, що й пісня
Продовжує життя.*

Перед вами сивочолий, вже не молодий поет, якому пісня продовжує життя. Коли я ще тільки починав, то показав свої вірші Андрію Малишчу, і він сказав: “Твій вірш, як пісня”. Дмитро Гнатюк теж говорив: “Вадиме, вибачай, але коли я читаю твої вірші, то мені вже хочеться їх співати”.

Я так думаю: хоч би якої величини був поет, але хоче, щоб хоч один його вірш став піснею. Іноді люди відходять від нас, і тоді згадуються їхні пісні. Не стало Бориса Олійника, раптом згадали його знамениту “Пісню про матір”. Не стало Віктора Баранова, згадали пісню “До українців”.

Пісня найшвидше долітає до людського серця. Існує багато номінацій Національної премії України імені Тараса Шевченка: за прозу, поезію, публіцистику, образотворче мистецтво і т. ін. Найпрестижнішу премію може отримати артист, який співає пісню, однак немає номінації, якою б відзначали тих, хто створює пісні. Хоча маємо приклад, коли Нобелівську премію отримала людина, що створює пісні.

Але я тішуся, що написав близько 1000 пісень. Звичайно, не всі вони злетіли в небо. Та є пісні, що живуть двадцять, тридцять і більше років. Якщо вони так довго живуть, значить, люди їх люблять. Ніби народними стали “Наливаймо, браття, кришталеві чаші”, “Родина, родина” — цю пісню на Західній Україні сприймають як другий Гімн. Дуже популярними в різні часи були “До маминих очей”, яку співає Надія Шестак, “Лебеді кохання”, “Вишенька-черешенька”. Також у мене є великий пласт патріотичних пісень, серед них — “Одна-єдина”, “Вставаймо, браття-українці”.

Але поки пісня не озвучена, це ще не пісня. На щастя, більшість моїх пісень — озвучені. Мені довелося працювати з багатьма виконавцями: Дмитром Гнатюком, Раїсою Кириченко, моїм незабутнім другом Назарієм Яремчуком, який поклав на свої уста найбільше пісень саме на мої слова (“Гей ви, козаченьки”, “Полісяночка”, “Одинокий вояк”), Віктор Шпортько, Іван Мацялко, Микола Мозговий. Цих людей уже, на жаль, немає серед нас. Але нині співають артисти Іво Бобул, Оксана Білозір, Іван Попович, Алла Попова, Наталя Шепельницька, Олександр Василенко.

Тішить, що я підтримував багатьох виконавців. Мабуть, не відмовляться від цих слів Віталій Білоножко і Алла Кудлай. А зараз співпрацюю з цікавим молодим співаком Михайлом Брунським, який теж учасник цього концерту, з великим успіхом він нещодавно виступав у Дубаї (ОАЕ). Михайло сам написав англійською мовою рок-оперу і вийшов з нею на міжнародну арену. Також хочу згадати молодого співака, нині вже заслуженого артиста України Дмитра Андрійця, слова до перших пісень якого написав я. Та ще квітка Прикарпаття — Світлана Весна, та ще надзвичайно цікавий гурт з Івано-Франківщини “Будьмо”. Вони назвали свій гурт назвою моєї пісні.

7 квітня, у неділю, на свято Благовіщення, о 18 годині починаємо це пісенне дійство. Ми його називаємо — велике пісенне свято. Запросив на нього відомого майстра художнього слова Анатолія Паламаренка, щоб він трохи почитав мої вірші. Можливо, кілька віршів прочитаю і я.

Після одного з моїх попередніх концертів знайомий сказав: “Зайшов москалем, а вийшов бандерівцем”. Хочу, щоб через пісню українське проникло в серця глядачів.

Колись я товаришував з прекрасною людиною, дуже талановитим чоловіком

Вадим КРИЩЕНКО: «Пісня мені продовжує життя»

7 квітня у Національному палаці мистецтв “Україна” відбудеться творчий вечір українського поета-пісняра, народного артиста України Вадима Крищенка “Спаси мене, пісне”. Про це наша розмова з Вадимом Дмитровичем.

Віктором Лісоволом, який написав музику до пісні “Наливаймо, браття, кришталеві чаші”. Він писав пісні на слова Тараса Шевченка, інших українських поетів. Але перша пісня, яку він написав зі мною, називається “Пахне сад в забутті”. Це ностальгічне українське танго.

Згадується Богдан Веселовський — родоначальник українського танго. З цього роду — “Гуцулка Ксеня”. Відродження українського танго — цікаве явище. Цей пісенний жанр нині чомусь забувається. Я знайшов запис і по пам’яті згадав пісню, яку ми написали з Віктором і яка зникла. І ми її відродили. Пісню виконуватиме Олександр Василенко.

Також буде багато інших речей, які мають здивувати слухача.

Зазвичай пісню творить трое — поет, композитор і виконавець. Це синтетичне мистецтво. У мене спочатку йде слово, я пишу вірші — і даю композиторів. Працюємо з композитором, потім запрошуємо співака. Але буває й таке, коли композитор приходить і приносить тобі мелодію. І ти маєш під цю мелодію написати слова. Приміром, пісня “Хай щастить вам, люди добрі”. Ігор Поклад написав мелодію. Спочатку думав, за що зачепитися, а потім знайшлися ці, здавалось би, банальні слова: “Хай щастить вам, люди добрі”, і полетіло. Ця пісня у виконанні Василя Зінкевича живе вже більше 30 років. Це була не ідеологічна пісня, а пісня української душі. Разом з Ігорем Білозором написав пісню “Ласкаво просимо”, яка теж була дуже популярною.

Приходять молоді виконавці. Кажуть, що хочуть співати. Я щось допомагаю. Але це великі гроші. Для того, щоб гарно записати пісню, крім зусиль поета, композитора і співака треба зробити аранжування, хоч трохи її розкрутити. А для цього треба мінімум 1000 доларів.

Це надзвичайно складна справа. Але якщо ти хочеш, щоб пісня прозвучала, треба вкладати в неї. Хай у тебе буде 1-2 пісні, але це будуть достойні пісні. Колись Ігор Шамо сказав мені прекрасну фразу: “Вадиме, не треба 100 пісень, які звучать один раз. Потрібна одна пісня, яка звучатиме сто разів”.

На жаль, на українському радіо забувають нашу українську пісню. Чогось перейшли на гурти, що копіюють західне, європейське. Не цікаві ми ні Європі, ні Америці переспівуванням їхніх пісень. Ми цікаві лише своєю українською душею, українською піснею. Не розумію тенденцій радіо чи телебачення, коли кажуть “формат”, “не формат”.

Вдячний Національному палацу мистецтв “Україна”, безпосередньо його директору Роману Недзельському. Подивіться, скільки останнім часом відбулося концертів українських артистів: Іво Бобула, Анатолія Матвійчука та ін. Кілька разів виступав улавлений колектив — Національний заслужений академічний ансамбль танцю України ім. Павла Вірського. Колись не було сценічного майданчика для Національного заслуженого академічного хору України імені Григорія Верьовки. Останній концерт цього колективу в Палаці “Україна” відбувся з повним аншлагом, навіть доставляли ряди.

Роблю цей концерт на 85-му році життя. Дуже хочеться, щоб були люди, було сприйняття.

*Несе змова каламуть
І холод, і відлигу.*

*Але я є, і маю бути
І в цьому вся інтрига.*

— Як Ви оцінюєте ставлення держави до української культури?

— Не таке, як того хотілося б. Добре, що зараз ми більше заговорили українською мовою, що питання мови стоїть. Позитив і в тому, що є нові українські пісні.

Але що роблять деякі ЗМІ? Маю на увазі радіо і телебачення. Дають якусь незрозумілу, недолугу українську пісню. Щоб люди сказали: “Бач, а коли звучали російські пісні, то було приємно”. А якщо звучить якийсь популярний гурт, приміром, “Океан Ельзи”, то його дають з ранку до вечора, аби слухачам набридло.

Державі повинна не лише встановлювати квоти для теле- і радіоканалів, а й слідкувати, що вони пускають в ефір. Чому вони не включають пісенну українську класику? На жаль, не можна пробитися з хорошою українською піснею, з гарним концертом на знакові телеканали. І якщо відверто, то на телебаченні процвітає корупція. Якщо не заплатиш гроші, твої пісні не звучатимуть.

Здавалось б, несеш свою пісню, свій продукт. Тобі мають дякувати, а не вимагати гроші. Хочу думати, що в нашій владі з’явиться нове бачення, нове розуміння цієї проблеми. Що вона врешті зверне увагу на культуру. Пісня — це особливий жанр. Треба дбати і про книжку, і про театр, і про образотворче мистецтво. І, звичайно ж, про наповненість новітніх комп’ютерних програм. Адже з часом, хочемо того чи ні, поступово відійдемо від книжки, навіть від телебачення, радіо. Тож багато залежить від того, чим наповнимо комп’ютер.

— Дехто з політиків, у разі їхнього переходу до влади, обіцяє зупинити “тотальну українізацію”. Що Ви можете про це сказати?

— Не дай Боже, щоб такі люди прийшли до влади. Хоча справжня українізація ще не розпочалася. Я не так давно написав вірш:

*Йду по Хрещатику, вслухаюся в розмови,
В метро зайшов, в тролейбус мовчки сів.
Про щось говорять люди випадкові,
Та не почув я українських слів.*

*Чи ті слова їм важко вимовляти,
А “штокать” легше на чужинський смак?
Чи, може, між сановних та багатих,
Щоб вчитися, їм прикладу нема?*

*Я запечалений, бо відчуття, як рана,
Як давніший, незгосний нарів.
Чому українською, мій Києве коханий,
Ти досі не заговориш?*

Я поет, який не їздить машинами, а їздить метро, маршрутками. Бо не маю ні машини, ні дачі. Я бачу, що рідко хто обізнаний українською мовою, а якщо почую рідне слово, то радію.

Звичайно, ми не стоїмо на місці. Хочеться, щоб активніше лунав голос високоморальних людей — авторитетів нації.

Мова — основа нації, держави. Якщо ти проти української мови — ти проти української держави. Не розумію, як можна бути українцем, а мови не знати.

*Здам собі питання сам,
А відповідь знайдеться поряд.*

*Для мене Батьківщина там,
Де українською говорять.*

— Коли Ви написали перший вірш?

— У шостому класі. Це був не вірш, а ціла поема, що мала назву “Партизани”. Незабаром з’явилася і перша пісня. Я навчався в одній із житомирських шкіл. А керівник шкільного хору, який був і викладачем Житомирського музичного училища ім. В. Косенка Костянтин Швець запропонував, аби хтось написав текст, а він би потім створив мелодію. Так народилася перша пісня, яка відразу ж потрапила на міський огляд.

Це була дитяча забавка. Я ніколи не думав, що стану поетом-піснярем. Навчався на факультеті журналістики Київського університету. Там майже всі писали вірші. Сидів за однією партою з Борисом Олійником. На нашому курсі навчалися Роберт Третяков, Василь Захарченко, Вадим Пепа. Це був надзвичайно цікавий курс. А на рік раніше тут навчалися Василь Симоненко, Микола Сом. Товаришував з Володимиром Коломійцем з філологічного факультету.

А першою людиною, яка захотіла зі мною професійно працювати, був народний артист України Климентій Домінчин. Він мав робити сольний концерт, і я дав йому свої вірші. Мала бути пісня “Я до кладочки іду”. Шукали солістку. Ми пішли до хору ім. Григорія Верьовки, побачили там усміхнену дівчину, вирішили дати цю пісню їй. То була Алла Кудлай. Після цього в неї почалося нове життя.

Співпрацював з композитором Геннадієм Татарченком. Разом створили прекрасні пісні “Гей ви, козаченьки”, “Берег любові”, “Полісяночка”.

— Що б Ви хотіли сказати на завершення нашої розмови?

*— Удача, наче той міраж
Всміхнулася і щезла тихо.
Уже пустий мій патронташ,
Щоб відстрілятися від лиха.*

*А лихо тихо підповза
Воно зовється просто — старість.
Непередбачена слюза
Звучить в душі мов на гітарі.*

*Але ще хочеться чогось
Без каяття, без болю.
Піти між золотих колосів,
Піти, де сонце тішить долю.*

*Серед надуманих химер
Я був немов несамовитий.
А зрозумів лише тепер,
Яке то щастя — просто жити.*

Спілкувався
Едуард ОБЧАРЕНКО

Мистецькі обрії Антон Григорука

Марія РОЖОК,
член Косівського РО "Просвіти"

Антон Григорука — досвідчений майстер пензля, викладач відділу художнього розпису Косівського училища прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв. Він член НСХУ та "Клубу українських митців", дипломант Всеукраїнської програми "Золотий фонд нації" та Міжнародної програми "Україна. Європа. Світ".

З 1979 року Антон Григорука розпочав педагогічно-творчу діяльність у Косівському технікумі народних художніх промислів ім. В. Касіяна (нині Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв). Серед його колишніх студентів нині вже відомі митці, члени НСХУ. Його учнями є знані живописці Богдан Струк (США), Ігор Фулет, член НСХУ (Київ, Художній фонд), Руслан Малєць (м. Городок); викладачі Косівського училища прикладного та декоративного мистецтва Іванна Парипа, Оксана Коваленко, Ігор Барановський; Юлія Стефурак — викладач Коломийської художньої школи; вчитель образотворчого мистецтва Рожнівської школи-колегіуму Роза Герц (Косівський район Івано-Франківської області); талановита молода художниця Наталія Юрова, студенти Краківської академії мистецтв Юлія Поселюжна та Юлія Ангелюк.

Митець багато працював як художник-монументаліст, оформлював громадські і храмові споруди в Івано-Франківській, Чернівецькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Тернопільській та інших областях.

1998 року виграв конкурс проєктів реставрації та реконструкції монументального оформлення замкових споруд у Франції. Брав участь у роботах із відновлення фрескових розписів, мозаїчних та вітражних творів муніципальних замків м. Рамбуїє біля Парижа. Здійснив окремі роботи у Версальському палаці та за власним проєктом — весь комплекс реставраційних робіт у приватному будинку посла Франції в Алжирі в м. Марлі ле Руа.

Як графік, виконав значну частину робіт у жанрі ліногравюри, здійснив художнє оформлення більше 50 книг українських і зарубіжних авторів, зокрема Т. Шевченка, Марійки Підгірянки, М. Близнюка, Д. Арсенича, О. Масляника, В. Григоряка, О. Лупула, Д. Коренюка (Румунія), Л. Калінця (Іспанія), літературознавчих, культурологічних та дитячих книг дружини — Адели Григорука, письменниці, члена НСПУ.

У живописній царині працює в жанрах пейзажу, натюрморту, портрета в техніках олійного живопису, акварелі. Він створив портрети відомих в Україні людей — класиків літератури, мистецтва і своїх сучасників: письменників Тараса Шевченка, Лесі Українки, Тараса Мельничука, Микола Близнюка, Омеляна Лупула, Адели Григорука, композитора Володимира Івасюка, лікаря Олександра Сем'яніва, вчительки Ольги Сав'юк, книговидавця Михайла Павлука та ін.

На виставках глядачі надовго зупиняються перед картинами "Великдень", "Покуський Великдень", "Маланка", "Втеча Святої родини в Єгипет", "Запечалля сивих журавлів", "Мавка", "Майдан. Небесна сотня", "Смертю смерть подолав", "Ми об камінь гострили мечі", "Горянка", "Лань", "Соплочка", "На межі", "Мрійники", "Ой чий то кінч стояв?..", "Юність", "Етюд", "Вівчар".

Роботи Антона Григорука представлено у музеях України і приватних збірках колекціонерів Польщі, Румунії, Сербії, Німеччини, Росії, Франції, Англії, США, Канади.

Митець бере активну участь у громадсько-корисній роботі навчального закладу, міста, є членом ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка та Клубу інтелігенції ім. І. Пелипейка.

2018 рік для Антона Антоновича ознаменований шедрим ужинок на ниві творчості: він брав участь у програмі "VIVAT, Україно", міжнародних проєктах, одержав Диплом і Сертифікат Всеукраїнської програми "Золотий фонд нації" та Міжнародної програми "Мистецький олімп", нагороджений медаллю "За високий професіоналізм".

Торік відбулася персональна виставка митця у Косівському інституті прикладного мистецтва Львівської національної академії мистецтв. Автор представив 40 картин, написаних упродовж 2016—2018 років. Роботи високо оцінили його колеги: професор, директор інституту Галина Юрчишин, кандидат мистецтвознавства Роман Стеф'юк, представники рідного художникові Обертину, гості з Кіровоградщини, студенти.

Шістнадцята «Французька весна» в Україні

Ганна ОБОРСЬКА

Відкрили фестиваль 30 березня о 20:30 на Софійській площі столиці вуличною виставою "Садівниця Мю і кінематика флюїдів" від колективу Transe Express. Монументальні та яскраві музика і образи, а також акробатичні й технічні трюки повітряно-небесного спектаклю занурили глядачів у справжню казку.

У Харкові фестиваль стартував концертом секстету "Музиканти Лувру". Камерний склад одного з кращих оркестрів світу презентував слухачам твори французького композитора Жана Філіпа Рамо. Це була унікальна можливість познайомитися з витонченою музикою французького бароко в її автентичному вигляді.

Показ вуличної вистави "Три тотеми" від компанії Les Quidams відбудеться у Запоріжжі — 18-го, Дніпрі — 19-го та Харкові — 20 квітня. Це справжня феєрична прогулянка триметрових персонажів у легких повітряних костюмах.

Театральне мистецтво представитиме і вистава "Концерт для двох клоунів" від компанії "Мандрівні Королі", яку покажуть у Києві (19—20 квітня), Рівному (22 квітня) та Львові (24 квітня). У програмі: Вівальді, Штраус, Бах... Але музиканти — це клоуни. Les Rois Vagabonds ("Мандрівні королі").

Неймовірний гала-концерт зірок балету за участю соліста Паризької опери Франсуа Алю та солістки Елеонор Болак відбудеться 14 квітня в Національній опері України.

10 квітня у Києві покажуть неймовірний концерт "Засудження Фауста" з опери Гектора Берліоза. Дельфін Айдан (меццо-сопрано) та Лоран Аркаро (баритон).

Таке виконання, без перебільшення, стане головною музич-

Цього року промені "Французької весни" осяють Дніпро, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Київ, Львів, Одесу, Рівне, Харків, Чернівці. І все це завдяки спільній роботі Французького інституту в Україні та мережі закладів "Альянс Франсез", які зі своїми незмінними партнерами забезпечують діяльність французької культурної мережі.

ною класичною подією в рамках міжнародного фестивалю "Французька весна в Україні—2019". Адже на одній сцені зберуться водночас близько 150 артистів.

Музичні події фестивалю з 3 до 12 квітня представляють джазові концерти "Short trip" Тріо Венсана Буржекса в Києві, Харкові, Дніпрі, Запоріжжі, Львові, Рівному та Чернівцях.

На кращих філармонійних сценах у Києві, Рівному, Львові та Чернівцях відбудеться надзвичайно яскрава подія — концерт "Андре Жід та музика" струнного квартету DANOS.

У Івано-Франківському з 4 до 10 квітня (Галерея "Арт на мур") триває вернісаж "Маленькі безлади світу", а у Рівному з 11 до 16 квітня покажуть виставку "Земна симфонія" художниці Аделін Кель.

Новинкою фестивалю стануть архітектурні прогулянки "Слідами Франції: французька архітектура у Львові та Одесі". Мета проєкту — збагатити знання громадян з історії Одеси та Львова, розширити туристичні маршрути і підкреслити для широкого кола значення

впливу французької культури на унікальний архітектурну спадщину Південної Пальміри та культурної столиці Західної України.

У рамках "Французької весни" відбудеться презентація книжки Марі-Лор Крюші "Колорама" та майстерні Cuschiiform. А відомий французький письменник, автор дитячих книг Жан-Філіп Арру-Віньо 15 квітня у Києві зустрінеться зі своїми шанувальниками.

У кінопрограму фестивалю "Французька весна" увійшли новинки національного кінематографа на "Фестивалі допрем'єрних показів", ретроспективна програма фільмів з музикою композитора Мішеля Леграна "Шарман Легран" і традиційні "Довгі ночі короткого метра". "Фестиваль допрем'єрних показів" дає глядачам можливість першими побачити найактуальніші кіноновинки. Покази у столиці розпочалися 4 квітня. Такі популярні "Довгі ночі короткого метра" окрім Києва будуть у Дніпрі, Івано-Франківську, Харкові, Львові, Одесі, Рівному, Чернівцях та Запоріжжі.

Анатолій ГНАТЮК: «Мій концерт — це спільна енергія радості»

Український актор, народний артист України Анатолій Гнатюк запросив до Великої зали ім. Героя України Василя Сліпака Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського на свій концерт. Саме концертна діяльність — тема нашої розмови з паном Анатолієм.

тая дівчинька, й тая дівчинька, і ось ця дівчинька. І так до кінця музичної фрази. Тоді й почув перше "браво". Мені було 8 років. Мама любила згадувати цей епізод. Її завжди це тішило.

— Розкажіть про нову концертну програму.

— Мій новий концерт — це поєднання всього нового і старого у моєму житті, тобто квінтесенція моєї творчості. Сприймаю його як колективний твір, до якого залучені і оркестр, і балет, може, і хтось із моїх колег, а головне — його величність глядач. Концерт театралізований, має дієву партитуру, зміну масок і відмову від масок. У нього є сюжет, але він не надто драматичний, суто комедійний його також важко назвати. Головне, що за наявності сюжету ми все ж не стаємо його заручниками. Публіка і я робимо, що хочемо. Спілкуємося, самі обираємо, що співати і як веселитися або проживати світлий сум.

Давно мріяв про живий театралізований концерт, де була б ідея, а не просто набір пісень. Мріяв працювати наживо з музикантами. Якось, повертаючись з концерту до Дня Незалежності у місті При-

морськ, поділився своїми думками з художнім керівником і диригентом Академічного ансамблю пісні і танцю Державної прикордонної служби України Геннадієм Синеюком. Геннадій Іванович послухав мої роздуми і запитав:

— А як тобі ідея працювати з симфонічним оркестром?

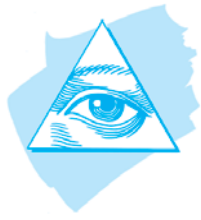
— Це ж космос! Мені ніколи так не щастило.

— А тепер пощастить.

З цього й почалося. Я вдячний долі й широму другу за такий фантастичний поворот моєї творчої долі.

Для мене дуже важливо, що в програмі є пісня "Розпрощався стрілець", яку ми присвятили полеглим Героям у війні на сході України. І символічний збіг, що концерт відбувся у Великому залі ім. Героя України Василя Сліпака. Непроста доля у цієї пісні... Її написали до революції 1917 року, та українська патріотичну пісню радянська влада у нас вкрала, зробивши з неї пісню "Там вдали за рекою". Але сьогодні пісня повернулася до своєї домівки, до своєї Батьківщини.

Спілкувався Євген ВІВЧАРУК

Гортаючи сторінки анімації

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

У книжці розповідається про розвиток мистецтва анімації, починаючи від його виникнення 1927 року на Одеській кінофабриці ВУФКУ і відродження наприкінці 1950-х на студії “Київнаукфільм”, коли до плеяди досвідчених майстрів приєдналася молодь. Видання містить творчі портрети режисерів анімаційного кіно Ніни Василенко, Ірини Гурвич, Алли Грачової, Володимира Дахна, Давида Черкаського, Євгена Сивокона, Єфрема Пружанського, Бориса Храчевича, Степана Ковалю, Олега Педана, Олександра Шмигуна і Манука Діпояна.

Книжка побачила світ у видавництві “Фенікс” за підтримки КМД. На обкладинці — персонаж (Кіт) з пластилінового серіалу “Моя країна — Україна” студії “Новатор-фільм” (керівник проекту

Історії української анімації вже понад 90 років. Про це та про багато інших фактів вітчизняної мультиплікації можна було довідатися під час презентації книжки Лариси Брюховецької та Анастасії Канівець “Українська анімація”, що відбулася у синій залі столичного Будинку кіно.

Степан Коваль). “Українська анімація” розповсюджена по бібліотеках Києва. За Міжбібліотечним абонементом її можуть замовити читачі з усієї України.

Анімацією Україна може по праву пишатися. Низку анімаційних стрічок, відомих не лише в нашій країні, а й далеко за її межами, створили вітчизняні кіномайстри. Це серія “Як козаки...”, “Острів скарбів”, “Аліса в країні див”, “Йшов трамвай № 9”... Однак українській анімації допоки присвячено дуже мало наукових і науково-популярних видань. Свою лепту в осмислення цього мистецтва внесла редакція журналу “Кіно-Театр”.

Новий етап у розвитку української анімації розпочався на початку 1960-х років. А в наступні десятиліття анімаційні стрічки українських митців здобували нагороди міжнародних фестивалів, визнання та любов глядачів. Переживши разом з українським кіно труднощі 1990-х, це мистецтво нині розвивається у двох напрямках — авторському та комерційному.

— Із цієї книжки, — розповідає кінознавець і педагог Сергій Марченко, — ми дізнаємося про історію анімації від 20-х років минулого століття — фільм В’ячеслава Левандовського “Солом’яний бичок”. Автори проводять нас у 1960-ті роки, коли лише виник задум стрічок про козаків і йому чинили величезний опір. Бо тема ця напевно пов’язана з націоналізмом. Були навіть думки зробити стрічки про червоних козаків, а на голови їм почепити будьонівки. На щастя, здоровий глузд переміг. Так з’явилася розкішна серія Володимира Дахна і Едуарда Кирича, яка виходила у 60-ті—80-ті роки. Саме Київський інститут будівництва і архітектури виховував майбутніх художників-аніматорів.

Відомий український аніматор Євген Сивокін подякував авторам за таку непросту роботу. Однак видання, на його думку, має й недоліки. Також можна було б розповісти про художників української анімації. Аніматор Олег Педан шкодує, що вперше звернувся до жанру анімації уже в зрілому віці.

Створений у 30-ті роки Євгеном Горбачем анімаційний фільм “Тук-тук та його приятель Жук” допомагає відчувати ту непросту епоху. А стрічка Алли Грачової “Ведмедик і той, що живе в річці” першою з українських анімаційних картин була удостоєна відзнаки на міжнародно-

му кінофестивалі далекого 1967 року. Давид Черкаський відомий широкому загалу своїми серіалами “Острів скарбів” та “Пригоди капітана Врунгеля”. Цього вечора представили його фільм, де режисер на основі двох історій намагався показати специфіку людської психології. Присутні мали можливість подивитись стрічку Володимира Дахна “Як козак шастя шукав” (1969), Єфрема Пружанського “Людина, яка вмiла творити дива”. Доторкнувшись до давньоруської історії допоміг уривок з фільму Ніни Василенко “Сказання про Ігорів похід”. Наступними були картини Євгена Сивокона “Людина і слово”, якій уже 45 років, і одна з його останніх робіт — “Засипав сніг дороги”, фільм Степана Ковалю “Йшов трамвай № 9”, що отримав “Срібного ведмеда” на престижному фестивалі у Берліні. Завершила презентацію стрічка Олега Педана “Атракціон”.

У планах організаторів презентації — проведення вечора, присвяченого маловідомій українській анімації 90-х.

Лариса Брюховецька та Анастасія Канівець

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць	18 грн 11 коп.	на півроку	99 грн 41 коп.
на 3 місяці	52 грн 33 коп.	на рік	195 грн 02 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

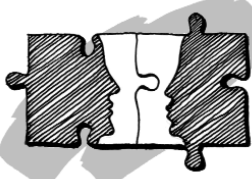
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ «Мега-Поліграф»,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

Василь
КУЙБИДА,
професор

Транзит російської влади: напрями і загрози дестабілізації

Немає нічого вічного на землі, людині відведена лише одна мить, яку ми ще називаємо життям, а що вже говорити про політичні феномени, — вони плінні, химерні й нестійкі. Ще до недавня значна частина специфічно рефлексуючої публіки з апломбом у промовах і піною на устах переконувала усіх нас, “темних і неосвічених”, що хід історії завершився, далі триватиме лише незмінний тисячолітній ліберальний рай. До речі, за сто років перед тим подібні псевдосхатологічні ідеї про кінець світу висловлювали марксистичні і їхні коричневі товариші-опоненти. А в реальності “Третя Гомора із Содомом”, як і “Третій Рим”, і “Третій Рейх”, виявилися фікцією, що як порох розсіпалася під подихом часу. “Теорія суха, мій друже, лише дерево життя вічно зеленіє”, — проникливо розмірковував над подібними казусами інфернальний персонаж гетівського твору, що “без утоми творив добро, бажаючи усьому зла”.

Ось і “кремльовські насельніки” несподівано задумалися над сакраментальним російським питанням: що далі? Що буде після Путіна?

На манівцях майбутнього.

Суб’єктивні чинники

Масова медійна дискусія розпочалася із публікації статті радника російського президента Владіслава Суркова “Довга держава Путіна. Про те, що взагалі тут відбувається” у “Независимой” газеті за 11 лютого 2019 року (http://www.ng.ru/ideas/2019-02-11/5_7503_surkov.html). Одразу зауважимо, що хибно було б розглядати оприлюднений текст як окрему незалежну ініціативу Суркова, що захотів якось нестандартно проявити себе. Зміст його твору необхідно аналізувати в контексті геополітичних меседжів президента РФ Владіміра Путіна, передусім відповідного фрагменту послання Федеральному зборам 20 лютого 2019 р. Якщо висловлюватися точніше, то вони і у змістовому, і в часовому аспектах є узгодженими частинами плану підготовки транзиту російської влади.

Додатковим, але важливим джерелом прогностичних ідей про можливі альтернативні напрями розвитку подій у Росії є текст Александра Дугіна “Путін або Над-Путін”.

Зауважимо, що одночасно зі світоглядно-маніпулятивним аспектом підготовки змін Кремль системно вдосконалює механізми фізичного контролю за суспільними процесами. З одного боку, він суттєво декриміналізує статтю про покарання за екстремізм та розпалювання національної ворожнечі, послаблюючи таким чином тиск на позасистемних шовіністів — плануючи, очевидно, використати їх у фізичному стримуванні вуличної опозиції (за зразком венесуельських “колективос” або наших вітчизняних “тітушок”), а з іншого боку, через внесення жорсткіших поправок до кримінального кодексу за порушення правил проведення масових заходів, зміцнює правову систему ізоляції найактивніших опозиціонерів силами правоохоронних органів.

Усі ці, поки що достатньо обережні рухи Кремля, підтверджують давно обговорювану в середовищі аналітиків тенден-

цію: авторитарна, компромісна стабільність РФ безвідновно вичерпується, вона неухильно входить у смугу змін, росту державної ентропії та історичних потрясінь. Як говорив улюблений літературний герой часів загниваючого соціалізму: “Крига скресла, панове присяжні засідателі!”

Спочатку розглянемо текст Суркова. Об’єктом звернення Владіслава Юрєвича є винятково внутрішній російський споживач. Саме до його свідомості, до його “ego” він намагається достукатись. Стаття “Довга держава Путіна” викликає двоєке враження: у жанровому аспекті вона написана як своєрідний претензійний філософський есей, що через порівняння західної демократії і російського авторитаризму пробає проявити приховану реальність західної демократії, показати її родові недоліки. А далі, відштовхуючись від вигаданих (чи реальних) мінусів демократії, мітологізує російський авторитаризм — починаючи з наївного обігрування поняття “свободи” як ілюзії, і завершуючи позиціонуванням “насилля” як самобутньої логіки російського історичного розвитку. Саме в цей момент зі статті спадає псевдоінтелектуальний шарм, вона стає грубою і неокоривною. Здається, кризь особу Суркова раптово проростає Проханов з його безумними ідеями про божественного Сталіна як рятівника російського світу.

Ця друга, — назвемо її націєвірною, — сторона тексту Суркова, мисленнєво спрощена, історично натягнута і показово аморальна. Але саме в цьому її “цімус”, — гласно і безоглядно проговорити концепцію “насилля” як основної умови збереження російської держави. Своєрідна публічна пропозиція кремлівської еліти “глибинному народові” укласти на цьому засновку “громадський договір” про спільне майбутнє в одному імперському тілі. Зрозуміло, що тут ідеться не про легалізований державним правом принцип насилля як інструмент захисту суспільних інтересів, тут говориться про дещо інше: про право “русского этносу” на гноблення інших народів. Така собі політична філософія “русского нацизму”, коли в ньому замість елімінованого поняття “расизм” утверджують концепт “русской этнократії”.

“Висока внутрішня напруга, — каже Сурков, — зумовлена необхідністю утримання величезних неоднорідних просторів, і постійне перебування в гущі геополітичної боротьби роблять військово-поліцейські функції держави найважливішими і вирішальними”. Це абсолютна правда, це основна проблема буття російського народу в його імперській формі, атрактор його минулого розвитку і майбутнього тотального краху.

Доразу зазначимо, Сурков як майстерний містифікатор — успішний учень Барнума, просто із кремлівських підмошків нахабно “пускає дим і вогонь” у вічі власному плебсу, стверджуючи, що, на відміну від західної традиції, російська “держава ... не ділиться на глибинну і зовнішню, що вона будується нероздільно, усіма своїми частинами і проявами назовні. Найбрутальніші конструкції її силового каркасу йдуть прямо по фасаді, не прикриті якимись архітектурними надмірностями”. Кремлівський маг зневолює народ, свідомо маскує від колективної національної свідомості наявність у Росії потворної подоби “глибинної держави” — “mafia sta-

te” — мафіозної мережевої держави Путіна (https://en.wikipedia.org/wiki/Mafia_state).

Відповідно, славословлячи “верховного правителя” як альтернативу “хворій демократії”, Сурков навіть думки не допускає, що ліки від болячок західної політичної системи містяться у ній самій, у її “імунній системі”: свободі волевиявлення людини. У її здатності приймати якісно нові рішення, зокрема й із удосконалення демократичної системи. На відміну від авторитарної системи, яка у принципі непридатна для вдосконалення, в ній можна лише “закручувати гайки”, аж доки не злетить різьба. Гадаю, саме у цьому місці доречно згадати відомі слова Вінстона Черчилля, що “демократія є найгіршою формою правління, за винятком всіх тих інших форм, які були випробувані у той чи той час; але в нашій країні поширене переконання, що правити повинен народ, правити безперервно, і що громадська думка, виражена усіма конституційними засобами, повинна формувати, спрямовувати і контролювати дії міністрів, які є його слугами, а не володарями” (З промови у Палаті Громад 11 листопада 1947 р. https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1947/nov/11/parliament-bill#column_207).

Далі проговоримо зовнішньополітичний аспект безпеки транзиту російської влади, який самочинно координує В. Путін. У посланні до федеральних зборів він, після пристрасних оповідок про нові види російської зброї, — усякі там “Посейдо-ни”, “Сармати”, гіперзвукові “Авангарди” і “Ціркони”, з придилом висловив сокровенне: “Серед правлячого класу (США) багато таких, хто надмірно захоплений ідеєю своєї винятковості і своєї переваги над рештою світу. Зрозуміло, вони мають право думати так, як хочуть. Але рахувати-то вони вміють? Уміють, напевно. Нехай порохують дальність і швидкість наших перспективних систем зброї. Ми просимо тільки про це: нехай спочатку порохують, а вже тільки після цього приймають рішення, які можуть створити додаткові серйозні загрози для нашої країни” (Владимир Путин выступил с Посланием Федеральному Собранию. — *Российская Газета*. — 20.02.2019. — <https://rg.ru/2019/02/20/stenogramma-poslaniia-vladimira-putina-federalnomu-sobraniiu.html>).

У цій маніфестації погрози правлячим верствам західних держав Путін прямо застерігає не повторювати в Росії досвід повалення авторитарних режимів (Ірак, Сербія, Лівія), попереджаючи, що у відповідь буде миттєво завдано ядерний удар по центрах ухвалення рішень. Кінець російської “mafia state” буде і їхнім кінцем.

Російська влада творчо вдосконалила принцип “наявності ядерної зброї як засобу стримування війни” у принцип торжества криміналу над міжнародним правом.

Рефлексія російського суспільства (праві, ліві, демократи) на перспективи імовірного трансферу влади потребує окремого дослідження, — бо вони відображають політичну природу, в якій він відбуватиметься. Ми ж зупинимось лише на тезах російського політичного філософа Александра Дугіна — знаного ідеолога сучасного російського шовінізму, який, на наш погляд, достатньо самостійно висловлює власне бачення ситуації.

Його висновок категоричний: разом із Путіним закончиться і путінізм. Бо Путін

— це вимушений компроміс патріотів-силовиків і ліберал-космополітів. З його відходом зникне і компроміс, який тримається винятково на його персональній харизмі. Майбутнє Путіну не належить. Ніякої столітньої мутації цього хворобливого явища не буде. Далі Росію чекає розкол еліт і повномасштабне зіткнення двох частин російської партії влади: силовиків-патріотів і ліберал-космополітів. “Головне питання про долю Росії після Путіна буде поставлене в історичній, а не політтехнологічній площині”, — переконливо підсумовує Дугін (Дугин А. *Путин или Сверх-Путин*. — *Завтра*. — 12.02.2019 http://zavtra.ru/blogs/putin_ili_sverh-putin).

Об’єктивні чинники колапсу Російської імперії

Якщо аналізувати майбутнє Російської держави винятково у концептах, поняттях або міфологемах, прописаних у текстах трьох попередніх авторів, то Росія має шанс зі скрипом, з інтенсивною перестрілкою і великою кров’ю пережити трансфер влади, тобто завершити історичний процес становлення нового правлячого класу. Але світ складається не тільки з суб’єктивних, а й з об’єктивних чинників. А це вже те, що поети називають “роком”, “долею” або “катастрофою”. Енергія зовнішньополітичного тиску на Росію, як показує аналіз процесів, що набирають силу в Євразії, невблаганно зростає, і ніякі маневри Кремля не допоможуть її нейтралізувати (Дивись: *Куйбіда Василь*. — *Виклики Росії у новій парадигмі євразійської геополітики*. — *LB.UA*. — 19.02.19. — https://ukr.lb.ua/blog/vasyl_kuybida/420112_vikliki_rosii_noviy_paradigma.html).

Сьогодні механізми тиску глобальних чинників на внутрішньополітичні проблеми найкраще дослідила макроісторична соціологія. Особливо цінний творчий доробок її засновника Рендалла Коллінза, який у розпал холодної війни зумів науково довести швидкий розпад СРСР (Рендалл Коллінз. *Предсказание в макросоциологии: случай советского коллапса*. — *Альманах “Время мира”*, вып. 1, 2000, с. 234—278). Зазначимо, що усі базові умови, які привели Радянську імперію до безславного кінця, перекочували до її історичного спадкоємця — Російської Федерації. І сьогодні вони знову перебувають в активному стані.

Важливо, що Коллінз не лише описав функціонування геополітичних закономірностей, а й інструментарій їхньої реалізації. “Надмірне розширення імперій, — каже Коллінз, — завжди завершується ресурсною перенапругою і державною дезінтеграцією”, а розміри РФ, що простяглися від Балтики і Чорного моря до Тихого океану, “створюють несприятливе геопозиційне положення з надмірним розширенням і перевагою противників у місцевих ресурсах, регіональні конфлікти раніше чи пізніше накладуться один на одного, — наголосить науковець, — і детермінують невдачі у значних регіонах, зрештою вони сягнуть “переломного моменту”, що спричинить внутрішню кризу і розвал імперії”.

Вирок історії можна відтермінувати, але не відмінити. Остання імперія, хоч би як хтось цьому опирався, впаде. А поки що народи вздовж кордонів РФ чекають свого часу, щоб повернути украдене.

«Просвіти» світло незгасиме

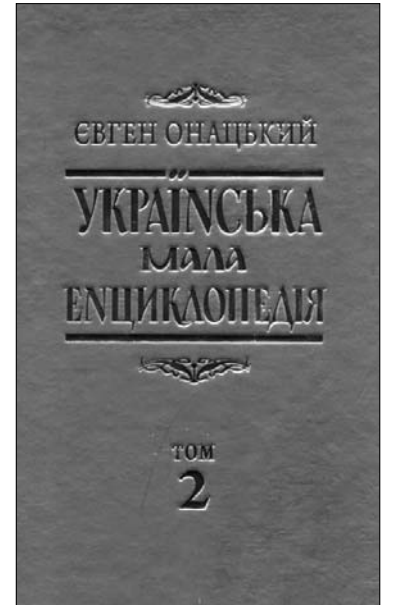
Значення наукового доробку для розвою української культури й науки таке, як і повітря для людини. З вдячністю схиляємося перед тими, хто в осяянні геніальності дбав і дбає про те, щоб їхні знання були всезагальними. До таких Атлантів духу нині долучаємо видатного громадського діяча, журналіста, редактора, працівника апарату Української Центральної Ради Євгена Онацького (1894–1979). З 1919 року він опинився в еміграції. У 1943–44 рр. був ув'язнений нацистами, дивом уник розстрілу.

Автор багатьох наукових, художніх і публіцистичних творів, словників, виданих у різних країнах світу, а насамперед — “Української малої енциклопедії”, він прийшов до українського читача лише 2016 року, з виходом першого тому в “Університетському видавництві ПУЛЬСАРИ” (упорядник — доктор історичних наук Сергій Білокінь, редактор — Світлана Нілова).

Багата фактологія, потужний емоційний заряд Енциклопедії підносять її до першорядних наукових довідників. Важливо, що це подія не лише для гуманітарної науки. Енциклопедія має практично-ужиткове значення, а зміст багатьох статей актуальний сьогодні, як і тоді, коли вони писалися.

Нині видавництво готує до випуску третій том “УМЕ”. Зважаючи на тематику Вашої газети, пропонуємо її читачам статтю Є. Онацького “Просвіта”.

Лариса КОПАНЬ

Просвіта” — громадська організація для ширення освіти серед народу. Першою була “Просвіта”, заснована 8.XII.1868 р. у Львові. Це була взагалі перша українська організація, яку самочинно створив сам український народ і яка стала ніби матірною установою всіх пізніших українських організацій, що вилонилися з її лона. Бо, за первісним статутом “Просвіти”, мала вона не тільки нести освіту в народ, а й пізнавати той народ, вивчати його життя, творчість і звичаї, мала збирати етнографічні матеріали. Але вже в 1870 р., за новим статутом, вона переходить до виключно просвітньої праці, а наукову діяльність перебирає на себе Наукове товариство імені Шевченка, створене в 1873 р. з участю власне просвітянських діячів. Проте і тоді “Просвіта”, поза позашкільною освітою, цікавиться і шкільною справою, і видає перші українські підручники для середніх шкіл, аж поки, з утворенням в 1881 р. “Українського педагогічного товариства” така ділянка праці відійшла до цієї нової установи. Крім суто просвітньої праці, яка виявлялася у видаванні популярної літератури й популярних часописів, у заснуванні читалень, бібліотек, провадженні різних курсів й викладів, “Просвіта” займалася господарською і економічною діяльністю, засновуючи при читальнях каси взаємодопомоги, крамниці, майстерні та провадячи школи — торговельну, садівничу й домашнього господарства. Отже, виконувала й ту роботу, яку згодом перейняли від неї спеціально економічні, промислові та кооперативні установи — “Народна торгівля”, Крайовий союз кредитовий, Крайовий союз ревізійний, “Дністер”, “Сільський господар” та ін. Словом, на кожному полі народного життя була “Просвіта” справжнім піонером. Тільки заснований у 1864 р. український театр існував під управою касового т-ва “Руська бесіда”, але зате “Просвіта” опікувалася народними аматорськими виставами, всіляко їм допомагаючи. В цій цілі видавала навіть спеціальний ж. “Аматорський театр”. Дуже велику увагу приділяла “Просвіта” бібліотечній справі, влаштовуючи по всьому краю спеціальні бібліотечні курси для виховування бібліотечарів при читальнях, провадячи пересувні бібліотеки тощо. Задля цього видавала вона й ж. “Бібліотечний пора-

дик”. Визначну діяльність розвинула “Просвіта” взагалі на видавничому полі, видаючи, крім згаданих вище органів, загальнопросвітні часописи — в різних роках під різними назвами: “Письмо з Просвіти”, “Читальня”, “Народна просвіта”, “Життя і знання”, популярні членські книжечки та календарі і дуже цінну популярну “Господарську бібліотеку” (“Взірцевий господар”), й загальнопросвітню під назвою “Учітеся, брати мої!” Крім того, видала бібліотеку творів українських класиків під загальною назвою “Руська письменність” (опісля — “Українське письменство”) за редакцією проф. Юліяна Романчука, тритомову “Історію української літератури” акад. М. Возняка, “Українські думки” акад. Ф. Колесси, “Панщина та її скасування” І. Франка і ін. важливі праці. Загалом “Просвіта” видала в рр. 1868–1928, за які маємо підрахунок, 753 числа різних видань у кількості понад 4 мільйони примірників.

Перед 1914 р. “Просвіта” мала 77 філій, 2 944 читалень по селах, 504 читальняні доми, 197 035 членів читалень, 2 364 бібліотеки по читальнях з 218 860 книжками, кілька сотень аматорських гуртків, багато духових оркестрів і хорів.

Перша світова війна перервала на деякий час цей велетенський розвиток “Просвіти”, а через неї і народу, який кривавився в тій війні. Але на праці “Просвіти” виростала і розквітала велика національна ідея, що від 1914 р. набрала конкретних живих форм. Була це ідея визволення свого народу, визволення шляхом боротьби за власну незалежність. З утворенням Легіону українських Січових стрільців 1914 р. ця велика ідея перетворилася на цілу низку осягальних ідеалів на шляху боротьби за повне визволення. Без роботи “Просвіти” було б неможливе те, що сталося у листопаді 1918 р., як і те, що привело в Києві до 22 січня 1918 р.

Між першою і другою світовими війнами “Просвіта” відіграла ще почеснішу роль в житті українського народу. Число читалень по селах не збільшилось, але натомість число читальняних домів зросло надзвичайно. У 1928 р. було

їх тисяча, а 500 було в будові. Все це завдяки допомозі американських братів-односельчан, що щедро допомагали при будові. Філій “Просвіти” в тому часі було 85, читальняних бібліотек 1779, коло 1500 аматорських театральних гуртків, 100 самоосвітніх гуртків численні дитячі садки, 50 читальняних оркестрів і 500 хорів. Від 1928 р. “Просвіта” розвивалася і поширювала свій вплив на Волинь, Холмщину і Підляшшя, хоч у 1930-х рр. з поважними перешкодами.

І в Наддніпрянській Україні, як тільки громи Першої російської революції примусили царський уряд піти на уступки громадянству, зараз же, з 1905 р., починається рух за створення “Просвіт”. Перша “Просвіта” постала тут у Катеринославі 8 жовтня 1905 р. Другою була “Просвіта” в Одесі, заснована 25 листопада. В рр. 1906–07 постає вже цілий ряд “Просвіт” по різних містах Наддніпрянщини, в Києві, Кам’янці на Поділлі, Житомирі, Чернігові, Миколаєві над Чорним морем, Мелітополі на Таврії, Новочеркаську, Катеринодарі, Грушевові на Холмщині й читальня в с. Кобилянах з почину о. Перфецького, у Седльці, навіть у Баку на Кавказі та Владивостоці на Далекому Сході. Безперечно, вони вкрили б густою сіткою всю Україну, якби не перешкоди, спочатку від місцевої адміністрації, а далі в результаті антиукраїнського курсу, що його повів П. Столипін. Зокрема царська адміністрація ставила всякі перешкоди заснуванню “Просвіт” чи їхніх філій по селах. Все залежало від місцевої влади. Так, полтавський губернатор, великий ворог українського руху, не дозволив “Просвіт” у “своєї” губернії — ні в самій Полтаві, ні в Лубнях. Київській “Просвіті” не дозволено мати філії в губернії, їй не вільно було навіть робити відчити поза Києвом. Влада не дозволила заснувати “Просвіти” ні в Черкасах на Київщині, ні в селі Колодистому. Адміністрація робила різні прикраси й ін. “Просвітам”, а згодом майже всі позакривала, вбачаючи в них, не без підстави, вогнища національної свідомості широких мас українського народу, а цього царат найбільше боявся. Проте, не зважаючи на всі перепони з боку місце-

вої адміністрації, “Просвіти” виконали велику культурно-просвітню роботу. Широкі пляни такої праці намітила була київська “Просвіта”, заснована 26 травня 1906 р., навколо якої згуртувалися визначні українські культурні діячі на чолі з Борисом Грінченком. Але неспроможна була провести їх у життя в цілості через адміністраційні перешкоди. Проте встигла багато зробити на видавничому полі, видавши за недовгий час існування чимало популярної літератури для широких верств народу. Видала вона 34 книжечки в 163 760 примірниках, в т. ч. два гарно зредаговані календарі з дуже цікавим змістом.

Серед цих книжечок почесне місце займають передруки популярно-наукових брошур самого Грінченка і його дружини, що з’явилися були свого часу у виданні львівської “Просвіти” під псевдонімами Василь Чайченко й Марія Загірня. Варто тут зазначити, що редакція старалася ознайомлювати земляків з життям українців поза Наддніпрянщиною, видаючи брошури про Галичину та про Буковину й життя в них українців (В. Доманицького) та про Канаду й про українців в Америці (В. Королева). Видавництво зорганізував і провадив як редактор Б. Грінченко, що вложив у нього багато праці. Редактор і співробітники працювали безплатно.

Київська “Просвіта” користувалась в Україні великим авторитетом. Всі інші “Просвіти” визнавали її за керманіча в культурно-освітній ділянці. До неї зверталися з відсутності за різними порадами, інформаціями та допомогою в культурно-освітніх справах також різні установи, а навіть окремі люди. Мала “Просвіта” дуже гарну бібліотеку, але влада не дозволила їй відкрити прилюдну бібліотеку-читальню й книгарню. Бібліотека числила понад 10 тисяч томів; переважало, очевидно, українознавство. З того півтори тисячі томів пожертвував відомий галицький діяч Кость Паньківський. Крім суто культурної роботи, провадила вона й громадську. Так, вона вела акцію в справі заснування катедр українознавства в Київському ун-ті, зверталася до українських депутатів Державної думи з проханням поставити на порядок нарад

у Думі справу українізації шкіл в Україні та справу українського народного ун-ту в Києві тощо. Вона ж запроєктувала справу будови Народного дому ім. Шевченка й пам’ятника поетові в Києві, створила для цього окремих фонд та збирала до нього гроші, які передала міській раді. Вона вислала до Комітету будови пам’ятника Шевченкові свого представника й добилася, що Комітет оголосив усевітній конкурс на будову цього пам’ятника. Незважаючи на всякі перешкоди й незначні матеріальні засоби, діяльність “Просвіти” з кожним роком зростала й поширювалася, здобуваючи для т-ва щораз більшу пошану серед українського громадянства. Рівночасно росло й число членів: у 1906 р. було 278, в 1907 — 423, 1908 — 545, в 1909 — 625. З-поміж дарів, що їх одержала “Просвіта”, слід відзначити дар Б. Лобача-Жученка, другого чоловіка Марка Вовчка, який подарував “Просвіті” маєток у місті Нальчик, де є могила його славної дружини.

Провідна роль “Просвіти” в українському житті дуже непокоїла київську адміністрацію й вона, скориставши з обіжника Столипіна щодо товариств “іногородців”, поспішила її закрити. Сталося це в 1910 р. “Просвіту” в Чернігові з усіма її філіями було зліквідовано в 1911 р. Катеринославська “Просвіта” дожила до першої світової війни, коли теж була зліквідована, як і всі інші.

Львівська “Просвіта” — мати й усі її діти на всьому просторі нашої Батьківщини тепер не існують. Червоний москаль докінчив діло білого. Знищивши “Просвіти” на Наддніпрянщині й на Зеленому Клині, царські посіпаки почали нищити “Просвіту” і в Галичині, скоро тільки восени 1914 р. російські війська захопили наші зах. землі, що були під Австрією. Заборонивши зараз з початком окупації всякий вияв українського національного життя, царська адміністрація під проводом генерал-губернатора, графа Георгія Бобринського, кинулася нищити просвітний рух, закривати читальні й нищити їхні бібліотеки. Розгром німцями російського війська продовжив життя

Продовження на стор. 11

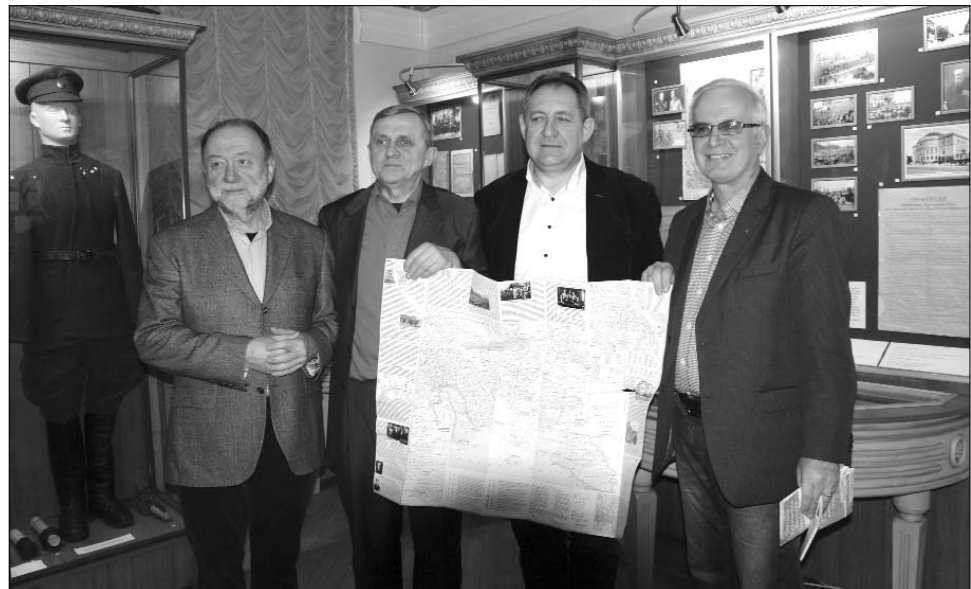
Презентовано мапу «Західно-Українська Народна Республіка»

Нова мапа — “Західно-Українська Народна Республіка” вийшла у серії “Українська революція 1917—1921”. Це вже третя мапа, підготовлена до 100-річчя УНР ТОВ “Українська Картографічна Група” за наукового супроводу Інституту історії України НАНУ та за сприяння Фонду Катедр Українознавства (США). Перші дві — “Українська Центральна Рада” та “Українська держава (Гетьманат)” — уже передали до бібліотек України.

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Доктор географічних наук, відомий картограф Ростислав Сосса під час презентації наголосив, що всі видання унікальні, адже авторські колективи науковців чи не вперше картографували певні етапи української державності та наповнили географічні координати історичним змістом. Усі мапи серії містять не лише звичні мапи, на яких позначено кордони, міста, території, контрольовані арміями, маршрути походів армії УНР, бої проти окупантів тощо, а й багато історичної інформації та світлин. На новій мапі представлено, зокрема, хронологію діяльності ЗУНР від березня 1918 року до березня 1923-го, персоналії, керівництво ЗУНР, політичні сили, які діяли на території республіки. Тут є також дані про розвиток освіти і культури, міжнародні відносини, Галицьку армію і польсько-українську війну 1918—1919 років, український рух на Буковині, Закарпатті і Лемківщині. Особливе місце на мапі займає інформація про злуку ЗУНР та УНР, яку ілюструє Універсал УНР, проголошений у Києві 22 січня 1919 року. Цей день в історію українського державотворення увійшов як одне з найбільших свят — День Злуки (Соборності українських земель). 3 листопада 1918 року відбулося Буковинське народне віче у Чернівцях, де проголо-

сили возз’єднання Північної Буковини із ЗУНР та злуку з Великою Україною. За десять днів — 13 листопада ухвалено конституцію ЗУНР — “Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії” та створено Галицьку армію. Невдовзі УНРада ухвалює закон про тимчасову адміністрацію і закон про організацію судочинства, а на початку наступного року — закон про державну мову, закон про шкільництво. Ці два закони, незважаючи на війну, були прогресивними. Перший з них запроваджував українську мову як державну в усіх установах, національним меншинам гарантував свободу усного й писемного спілкування рідною мовою, вільно діють польськомовна та єврейська преса. До того ж держслужбовці, до яких зараховували й учителів, мали знати польську, єврейську, німецьку. Велику увагу в ЗУНР приділяли розвитку національної культури — після злуки з УНР в Галичині гастролювали надніпрянський театр М. Садовського, Республіканська капела О. Кошиця, окремі музиканти-виконавці. Окрім цього в краї діяли Новий львівський театр під керівництвом Амвросія Бучми та Український театр у Станіславові, театральна трупа Начальної Команди Галицької армії, розвивалася пісенна творчість стрілецтва, яка залишила для нас немер-

Зліва направо: Директор Музею Української революції 1917—1921 рр. Олександр Кучерук, Микола Литвин, Ростислав Сосса та професор Сидір Кіраль (Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського) під час презентації мапи “Західно-Українська Народна Республіка”

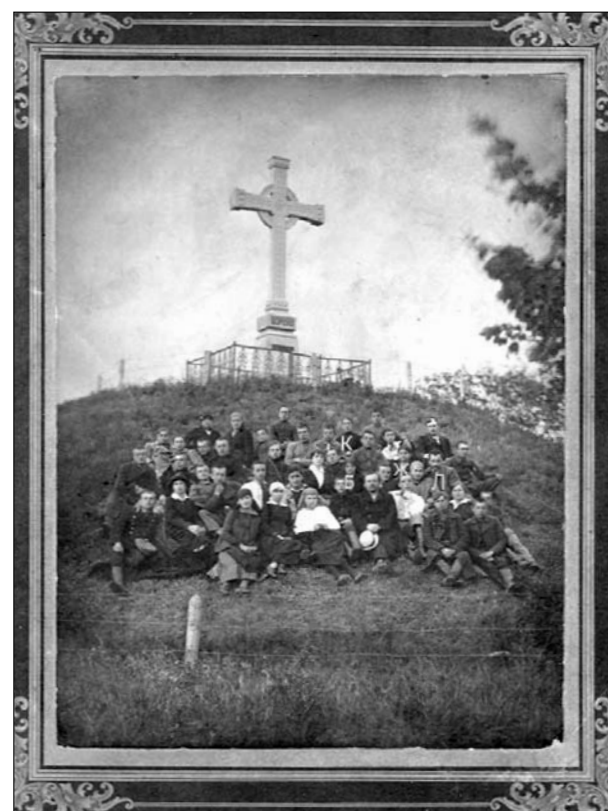
кнучі пісенні шедеври. В ЗУНР дбали і про соціальний захист населення. Зокрема, від держави зарплату отримували священники. Незважаючи на інфляцію виплачувалися грошові компенсації учителям, а також удовам і сиротам греко-католицьких священників. Втім, ЗУНР не вдалося подолати інфляцію, корупцію та ліворадикальний рух, який фінансувався вже тоді з Москви. Компартія Західної України (КПЗУ) діяла з 1919 до 1937 року. За словами доктора історичних наук, керівника авторського колективу Миколи Литвина, на утримання КПЗУ з Кремля “постійно споряджалися долари й діаманти”. Історичні довідки автори ілюстрували фотоматеріалами. Зокрема, знімками Буковинського народного віча у Чернівцях, Гуцульської Народної Ради (листопад 1918 р.), будівлі Народного дому у Львові, де 18 жовтня 1918 р. розпочала діяльність Українська Національна Рада, готелю “Одеса” у Станіславові, де 3 січня УНРада ухвалила Акт злуки ЗУНР та УНР. Фотографії показують піднесення, яке було на святі Злуки у Калуші 8 січня та 22 січня 1919 р. під час урочистого проголо-

шення Акт злуки у Києві, куди прибула велика делегація ЗУНР. Микола Литвин наголосив, що на мапі лише невелика частина історичних даних про ту добу. У радянські часи документи і твори діячів ЗУНР було сховано у спецфондах, зокрема, Москви, або ж знищено. Частину архіву ЗУНР вдалося врятувати, ці документи зберігаються у Римі, в Українському католицькому університеті і чекають своїх дослідників. Історик наголосив, що нова мапа оригінальна, повноцінна, несе науковий і пропагандистсько-освітній характер, що важливо в умовах інформаційної війни, яку веде путінська Росія проти України. Нині в Україні, на жаль, поки що немає осередку історичної картографії, а “історична мапа існує на ентузіазмі”. Ростислав Сосса підкреслив, що мапи “Українська Центральна Рада” та “Українська Держава (Гетьманат)”, враховуючи великий попит, буде перевидано. А в найближчих планах картографічної групи підготовка до випуску нових мап, присвячених Директорії та Січовим стрільцям.

Валентина СТРІЛЬКО,
кандидат педагогічних наук

Незабуття екскурсія

Майже ніхто в Борисполі не знає, що навесні 1917 року після проголошення Української Народної республіки було створено перший середній навчальний заклад — Бориспільську Українську гімназію імені Павла Чубинського. Детально дізнатись про цю освітню установу читачі зможуть в моєму історичному дослідженні “Храм українського духу”, який незабаром буде надруковано.

Гімназисти на могилі Тараса Шевченка 22 травня 1918 року. Серед гімназистів — Л — Левицький Борис Порфирівич; К — Кошман Іван Іванович; Б — Безбородько (Дузь) Софія Тимофіївна; Ж — Жук (Дузь) Ганна Тимофіївна

Педагогічний колектив Бориспільської Української гімназії імені Павла Чубинського значну увагу приділяв позакласній та позашкільній роботі, кінцевою метою якої було виховання українського патріотизму гімназистів. Серед палітри різноманітних виховних заходів — екскурсії визначними історичними місцями України.

У річницю створення 1918 року така екскурсія відбулася до могили Тараса Шевченка на Чернечу гору в Канів. Це було 22 травня за старим стилем і 4 червня 1918 року за новим. Група з 43 осіб (педагоги, гімназисти та фотограф) мала цікавий екскурсійний маршрут, спланований та оплачений заздалегідь.

18 квітня 1918 року до Педагогічного відділу Міністерства Народної освіти, яким керувала Софія Русова, звернулось Українське товариство “Просвіта” з проханням оплатити подорож пароплавом до могили Тараса Шевченка (300 місць) та на Дніпрові пороги (60 місць). Така допомога була надана Міністерством Народної освіти, і екскурсія відбулася на початку червня 1918 року.

Серед тих, хто взяв в ній участь, були і бориспільські гімназисти. До Києва вони виїхали заздалегідь. 1 червня гімназисти та їхні педагоги побували в Національному музеї, а ввечері — в Національному театрі на перегляді комедії Карпенка-Карого “Чумаки”. Відвідини театру й музею для учнів були безкоштовними. 2 червня екскурсанти рушили до Канева пароплавом. Ще в Києві вони, як писала газета “Нова рада” за 1918 рік, №103 від 19(6) червня, “звертали увагу публіки українським вбранням та українською мовою”.

На пароплаві екскурсанти почали співати українських пісень. Газета повідомля-

ла: “Однак дивно, що під впливом прослуханих пісень, розмови екскурсантів українською мовою і деякі пасажири, що до того балакали московською мовою, потроху почали в своїх балачках переходити на українську мову”.

У Каневі подорожні поспішили до могили Тараса Шевченка. Там вони співали “Заповіт” Тараса Шевченка, “Ще не вмерла Україна” Павла Чубинського. Директор Бориспільської Української гімназії імені Павла Чубинського М. Г. Дем’яновський, що очолював делегацію, розповів своїм учням про останні роки життя Тараса Шевченка, його похорон. На згадку про незабутню екскурсію бориспільський фотограф Л. Борисенко зробив фото. Світлина згодом зробили для всієї групи гімназистів та педагогів. Деякі з них збереглися до наших днів.

На згадку про відвідини місця поховання Тараса Шевченка гімназисти зробили запис у “Книгу вражень”, яка також збереглась. На сторінці 203 олівцем написано: “Барш-

пільська Українська гімназія по першій році свого існування мала щастя вклонитись могилі Генія України. Р.1918, 22 (4) травня”. Далі — 43 підписи. На цій же сторінці залишив відгук і фотограф Л. Борисенко: “Мав честь побувати вдруге на могилі Шевченка. Баршпільський фотограф фотографії України з Баршпільською Українською гімназією. р. 1918, 22(4) травня”.

Попри поганий стан історичного документа, вдалося прочитати всі прізвища підписантів.

“Список педагогів та учнів Бориспільської Української гімназії імені Павла Чубинського, які побували на могилі Тараса Шевченка в Каневі 22 травня (4 червня) 1918 року

М. Г. Дем’яновський, Василь Костащук, Євдокія Білик, Антін Болгарський, Ганна Чикаленко, Софія Дузь, Петро Петрович Петрусь, Андрій Марченко, Грицько Сviders, Надія Фартушина, Іван Бабишкін, Параска Цабренко, Ганна Шур, Настя Булавка, Маруся Ручко, Микола Опришко, Іван Гопкало, Анатолій Магеровський, В. Корняка, Василь Воронуха, Микола Петрусь, Андрій Колос, Володимир Лопушанський, Михайло Байчас, Кіндрат Конопліч, Павло Баталін, Іван Кошман, Максим Головатий, М. Логвинов, Маруся Клещенко, Савка Білокінь, Михайло Ткаченко, Іван Шашков, Дем’ян Воронуха, Михайло Гудима, Олександр Житків, Яків Овсюхно, Галина Дузь, Дмитро Бедій, Я. Лаврін, А. Головань.

Бориспільський фотограф фотографій України Л. Борисенко”

4 червня 1918 року екскурсійна група переночувала в будинку охоронця могили Кобзаря і вранці вирушили пароплавом до Києва, а потім до Борисполя. Це була справді незабуття екскурсія. Як і світлина, розповідь про подорож передавали із покоління в покоління.

Провідники економічного відродження в Галичині — Євген Олесницький і Остап Нижанківський

Ше до створення Матірної “Просвіти” в Галичині 1868 року представники української інтелігенції видають популярні періодичні видання для освіти та економічної просвіти селянства. Так С. Шевич протягом 1863—1864 років видає газету “Дім і школа”, у 1865 р. видає економічну газету “Секретар”, за редакцією І. Гушалеви-ча виходить часопис “Неділя”, М. Попель випускає газету “Порядки домашня”.

Переважно господарським питанням була присвячена перша книжка Товариства “Просвіта” “Зоря”. Практичним посібником для селян була просвітня книжка “Що нас губить, а що помочи зможе”. Протягом 1869—1870 років С. Шевич видає 28 чисел газети “Господар”. У 1874—1875 роках Товариство видає 24 книжки для народу загальним накладом 281850 примірників.

Ухваленням нового Статуту 1891 року “Просвіта” санкціонує економічну діяльність Товариства. Оскільки кількість економічно грамотних людей, які змогли б вести активну просвітницьку роботу, була недостатньою, захистити зuboжілого українського селянина могла лише розгалужена мережа професійних організацій та кредитних установ. Саме в таких складних соціальних умовах “Просвіта” розпочала свою піонерську працю. З її ініціативи 1873 року відкривається ремісничке товариство “Поміч” у Підгайцях, “Надія” у Збаражі, “Порука” в Поморянах. У 1875 р. “Просвіта” дає початок ремісничьому товариству “Побратим”. Після ухвалення австрійським урядом 1873 року закону про кооперацію, “Просвіта”, з метою його роз’яснення, видає статут для позичково-кредитових кас, інструкцію з організації комор, а також книжечки з питань сільського господарства. Серед них: “Практична наука сільського господарства” І. Бичая, “Пастка” І. Негребецького, “Льон і конопля”, “Рогата худоба” та ін.

Поступово Товариство вкриває край мережею позичкових кас та крамниць, котрі стали основою для економічної діяльності в регіоні. Ця діяльність активізується в філіях, що стрімко відкриваються після прийняття Статуту 1891 року. Особливі заслуги в цій активізації члена Головного Відділу д-ра К. Левицького. Написані ним книжки не тільки пояснювали новий Статут “Просвіти”, а й були справжньою програмою дій для організаторів Товариства і для селян. Це, зокрема, такі як “Що повинна робити “Просвіта” на основі нового статуту” (1892), “Про комори й крамниці” (1893), “Про сільські каси позичкові й ошадні” (1894). Теоретичне забезпечення економічної діяльності стало одним із важливих у системі книговидання Товариства “Просвіта”. Інженер В. Нагірний пише “Поради для торговельних підприємств” (1897) і організовує крамниці при читальнях “Просвіти”, К. Кахникевич видає перший українськомовний

До 150-річчя створення товариства “Просвіта” в Галичині

підручник з торгівлі “Наука о товарах” (1895).

Таким чином, “Просвіта” стає центром економічної діяльності у містах і селах Східної Галичини. Вже 1897 року на базі 522 читальень Товариства діє 146 крамниць, 124 позичкові каси і 60 комор.

1909 року Товариство “Просвіта” проводить Перший український просвітньо-економічний конгрес. На початку 1910 року інспектор з хліборобства С. Кузик та інспектор крамниць при читальнях “Просвіти” Я. Литвинович узяти участь у Міжнародному кооперативному Конгресі в Гамбурзі.

У час розгортання економічної діяльності Товариства, хоч і протягом короткого часу (червень—листопад 1906 року), Львівську “Просвіту” очолював Євген Олесницький.

Євген Григорович Олесницький — голова Товариства “Просвіта” у 1906 році (червень—листопад), визначний громадсько-політичний діяч, адвокат, економіст, публіцист і перекладач, дійсний член НТШ з 1899 року, посол до Галицького Сейму (1900—1910), посол до Віденського парламенту (1907—1917).

Народився 5 березня 1860 р. в с. Великий Говилів (тепер Терехівського району Тернопільської області) у сім’ї священика. З 1867 р. навчався в Терехівлі. У 1870 р. Є. Олесницький розпочав студії у Тернопільській польській гімназії. У четвертому класі став членом учнівської “Громади”, а вже з п’ятого очолював це товариство до останнього дня його існування 1877 року. Жадаючи знань, бажання прислужитися рідному народові привели його на юридичний факультет Львівського університету (1878). Майбутній юрист бере активну участь у громадському житті: відновлює, а згодом очолює діяльність академічного товариства “Дружній лихвар”, студіює юридичні дисципліни. Дружба Є. Олесницького з І. Франком мала вирішальний вплив на формування політичних поглядів юнака. Після закінчення університету Є. Олесницький проживає у Львові. Він редагує часопис “Зеркало” (1885), гумористичний журнал “Нове зеркало” (1886), журнал “Правда” (1888), стає співзасновником народовецької газети “Діло”, де працює у 1885—1890 ро-

ках. Разом із К. Левицьким та А. Горбачевським засновує перший у Східній Галичині юридично-фаховий журнал “Часопись правнича” (1889), веде у ньому економічний відділ. На кошти Є. Олесницького у 1884—1886 роках виходила “Русько-українська бібліотека”. Особливий інтерес становлять два томи спогадів “Сторінки з мого життя”, де крім автобіографічної інформації йдеться про український національний рух на землях Східної Галичини, а також його “Щоденник” від початку Першої світової війни 1914 р.

У Львові юрист відбув адвокатську практику, здобув ступінь доктора права. Тут одружився, тут народилася його дочка Софія.

Розпрощавшись з мріями про університетську кафедру у Львові, він відкриває приватну адвокатську контору в Стрию (1891). Його канцелярія процвітала від самого початку, діловодство велося українською мовою. Він домігся ведення судового діловодства у Стрию винятково українською мовою. В історії Стрийщини почалася “ера доктора Євгена Олесницького” (1891—1909), він став однією з найпомітніших постатей громадського життя у Східній Галичині. У формуванні Є. Олесницького як зрілого громадсько-політичного діяча відіграло роль Товариство “Просвіта”. Перейнявши організаторські здібності від свого батька о. Г. Олесницького, який створив читальню “Просвіти” у Великому Говиліві на Терехівщині (1875), набувши досвіду діяльності у Львівській “Просвіті”, Є. Олесницький переніс цей досвід на “стрийський ґрунт”. Разом із професором гімназії С. Дубравським та отцем О. Бобикевичем вони розпочали заснування філії “Просвіти” у Стрию, головою якої у 1892 р., за рекомендацією Є. Олесницького, обрали С. Дубравського. А Є. Олесницький очолював провід стрийської філії “Просвіти” протягом 1904—1908 років. Разом із керівництвом “Просвіти” Є. Олесницький щонеділі влаштовував виклади з різних галузей знань для міщан та селян. У кожному селі повіту було організовано читальні. У

Євген Олесницький

Стрию Товариство ініціювало організацію театрального і наукового гуртків, хору, “Руської захоронки” та ін.

Є. Олесницький ініціював будівництво Народного дому у Стрию, урочисте відкриття якого відбулося 1901 року. В ньому розмістилися українські інституції, зал для виставок, зборів, віч. У великому залі згодом концертували С. Крушельницька, О. Мишуга, М. Менцинський. Народний дім став культурним і духовним центром українців Стрийщини. Свідченням визнання заслуг Є. Олесницького було обрання його почесним членом “Просвіти” 1902 року. Від червня 1906 до листопада 1906 року разом з П. Огоновським він очолював Львівську “Просвіту”. Але праця в Сеймі, справи стрийських товариств та адвокатська праця змусли його зректися головування.

На кінець 1909 року в Стрийському повіті вже було 70 читальень “Просвіти”, 17 власних читальних домів, 3 хори, 6 драматичних гуртків, 23 крамниці.

Є. Олесницький зіграв важливу роль у господарській організації українства. Разом з однодумцями заснував “Руську задаткову касу” і став членом правління, перетворивши її в надійну фінансову інституцію, яка виділяла селянам кошти на купівлю землі, розвиток ремісництва, заснування дрібних кооперативів.

Чимало зусиль доклав Є. Олесницький до реорганізації товариства “Сільський господар”, що функціонувало у м. Олеську Золочівського повіту.

1892 р. став одним із засновників страхового товариства “Дністер” у Львові, від початку його створення був членом Наглядової ради, а з 1909 року — членом дирекції. 1898 року — співзасновник кредитового, а з 1910 року — Земельного банку іпотечного. Працював у провіді Крайового Союзу Ревізійного, створеного 1904 року.

Є. Олесницький док-

лав багато зусиль для підготовки Першого українського просвітньо-економічного конгресу, який відбувся у Львові з нагоди 40-літнього ювілею “Просвіти” у лютому 1909 року. Його обрали керівником просвітньо-організаційної секції конгресу.

Крім того, Є. Олесницький був провідним українським політиком і парламентарем, одним із найавторитетніших депутатів Галицького сейму (1900—1910), головою Українського Сеймового Клубу, чільним діячем Української національно-демократичної партії та Загальної Української Ради у Відні. У 1905—1907 роках на засіданнях сейму вносив запити про заснування українських гімназій у Бережанах, Стрию, Тернополі, закликав уряд створити у Львові український університет. Продовженням успішної політи-

чної праці було обрання його послом до Віденського парламенту, де він послідовно захищав інтереси українського селянства. Протягом тривалого часу виступав за реформу виборчого права, виборчої системи на засадах демократії, проти національного гніту галицьких русинів. Аналізуючи його парламентську діяльність, І. Витанович писав, що він “не тільки переконував, а й захоплював силою й ширістю власної віри в справу, високою культурою слова, будив подив і пошану до себе усіх, навіть противників”. Є. Олесницький — єдиний з українських політиків, хто удостоївся честі бути прийнятим престолонаслідником Францом Фердинандом і дебатував з ним про майбутнє України.

1903 року на засіданні стрийської філії “Просвіти” Є. Олесницький уперше поставив питання про організацію українського кооперативного молочарства. 1904 року на конференції Товариство ухвалило програму практичних дій. Згодом у с. Завадові при читальні “Просвіти” почала діяти перша українська молочарська спілка на чолі з о. Остапом Нижанківським.

О. Нижанківський (1862—1919) — греко-католицький священик, громадсько-політичний і державний діяч, композитор і диригент. Народився у родині священика у с. Малі Дідушичі поблизу Стрия, у якій музика, література, театр були завжди в пошані. Початкову освіту отримав у с. Дуліби, його вчителем був батько Юліяна Романчука. Навчався у Дрогобицькій гімназії, де уроки музики і малювання для нього були найулюбленішими, співав у гімназійному хорі, був учасником таємного літературного гуртка в старших класах. Через гострий інцидент О. Нижанківського з професором-москвофілом його виключили з гімназії. Він змушений був піти на військову службу (1882—1885 рр.), яку відбував у Львові. Тут нерідко був на сходах “Академічного братства”, де познайомився з І. Франком, А. Вахнянином. У вільний від служби час бере участь

в учнівському хорі львівської академічної гімназії як співак, згодом як диригент. Одразу після закінчення військової служби О. Нижанківський вступає до цієї гімназії, стає учнем 6 класу і водночас офіційним керівником гімназійного хору. Разом із товаришамі-хористами засновує перше в Галичині музичне видавництво “Бібліотека музикальна”, у якому протягом 1885—1887 років вийшло 10 випусків. Тут публікувалися твори композиторів А. Вахнянина, М. Лисенка, С. Воробкевича, М. Вербицького, П. Ніщинського, О. Кониського та ін.

Після закінчення гімназії О. Нижанківський, за настановою батька, навчається у львівській духовній семінарії. Тут він достойно продовжував традиції М. Шашкевича, здійснивши там справжню мовну революцію: розмовляв лише українською, а всіх відступників бойкотував. О. Нижанківський не втрачав зв'язків з мистецькими колами Львова. У “Бібліотеці музикальній” 1891 року, вже як видання “Львівського бояна”, були надруковані “Коляди” О. Нижанківського, що вміщали 20 гармонізацій щонайкращих і найпопулярніших коляд Галичини. У своїй рецензії “Наші коляди” І. Франко називає їх перлами церковної поезії, а коляду “Бог предвічний” — перлиною серед пісень. Заснований у лютому 1891 року з ініціативи театру “Руська бесіда” як постійне хорова товариство, “Львівський Боян”, очолюваний А. Вахнянином, головним диригентом обирає О. Нижанківського. Вже в

Остап Нижанківський

молочарню. Разом з учителем П. Корбатом О. Нижанківський засновує в с. Завадові кредитівку. Згодом О. Нижанківський переїжджає до Стрия, де у 1907 р. стає одним із засновників Крайового господарсько-молочарського союзу (пізніше “Маслосоюзу”) і його директором, де головою Наглядової ради було обрано Є. Олесницького. Основу “Союзу” склали близько 20-ти сільських спілок. 1909 року О. Нижанківський видав брошуру “Як реєструвати спілки молочарські”. У вересні 1909-го відбулася перша хліборобська виставка у Стрию. Є. Олесницький виконував функцію директора, а членом комітету для організації виставки, зокрема пасічництва, був О. Нижанківський.

Від 1908 року він голова Товариства “Просвіта” у Стрию. Організовує філію Товариства у Сколе. Виступає ініціатором і організатором політичної організації “Підгірська рада”. І “Крайовий союз молочарський”, і “Підгірська рада” мали свої пресові органи. Здобутки стрийської громади під керівництвом Є. Олесницького та О. Нижанківського у різних ділянках громадсько-політичного і господарсько-економічного життя були справді значними. Керований О. Нижанківським “Крайовий молочарський союз” експортував масло навіть у Данію.

О. Нижанківський знаходить час і на культурно-суспільну працю. Цілеспрямоване і довготривале керівництво “Стрийським бояном” вивело цей колектив на високомистецький виконавський рівень. Відчуваючи потребу музичної освіти української молоді, композитор ще у 1907 р. за сприяння І. Франка видає у Львові “Українсько-руський співанник з нотами”.

З початком Першої світової війни Галичину займають російські війська. Дипломатичний хист О. Нижанківського допоміг йому уникнути арешту і врятувати багатьох українців і поляків від російської тюрми. Вир національно-визвольного руху, що породив Українське Січове Стрілецтво, захоплює і родину Нижанківських. Троє синів отця вливаються в його лави. У вересні 1914 року О. Нижанківський привів до військової присяги 2500 вибраних стрільців до Легіону УСС у Стрию. Коли росій-

ський фронт відступив під натиском “усусусів”, поступово починають відбудовувати зруйновану війною господарку. Отець Нижанківський повертається до суспільно-політичної та громадської діяльності і фактично стає провідником Стрийщини. Він віце-маршалок Стрийської повітової ради. У 1918—1919 роках О. Нижанківський — член Української Національної Ради, повітовий комісар ЗУНР. Серед культурно-мистецьких подій у Стрию найвизначнішою 1919 року був приїзд української республіканської капели бандуристів Олександра Кошиця.

У травні 1919 року, після окупації Стрия польськими військами, О. Нижанківського заарештували за доносом провідника польського підпілля в часи української влади і розстріляли без сліdstва за вироком польового суду у Стрию. Присуд смерті підписав польський генерал. Майно покійного вояки польської армії вивезли, а музичну бібліотеку та книги понищили.

Лише змєнька близьких людей, яких допустили до похорону, без церемоній, у присутності польських жандармів, відправили цю велику людину в останню дорогу. Поховали його в родинному гробівці Бобикивчів на стрийському цвинтарі. Не було на похороні і синів композитора, які в цей час воювали у лавах УГА на Великій Україні.

Трагедія О. Нижанківського стала “епілогом визвольних змагань галицьких українців”.

Є. Олесницький помер у столиці Австро-Угорщини в 1917 р., працюючи в українській фракції Віденського парламенту. Вірні друзі перевезли його тіло до Львова, а потім до Стрия, де поховали при великому зібранні народу за участю митрополита А. Шептицького та 50-ти священників.

Іменем О. Нижанківського названо вулицю у Львові, на якій розташована Львівська національна музична академія. У Стрию, в будинку, де жив Є. Олесницький, відкрито краєзнавчий музей, на стіні якого встановлено бронзову таблицю з барельєфом “Стрийської трійці” — Є. Олесницького, О. Нижанківського і О. Бобикивча.

Матеріал підготували:

Марія ПАВЛЮК, голова об'єднання Галицького району м. Львова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;
Ольга МАНЮК, заступник голови об'єднання Галицького району м. Львова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Література:

1. Нарис історії “Просвіти”, 1993.
2. До 155-річчя від дня народження Євгена Олесницького (1860-1917) // Наукова електронна бібліотека періодичних видань України. Відділ наукової інформації та бібліографії Чернігівської ОУНБ ім. В.Г. Короленка, 2015.
3. І. Чуйко. Громадська і парламентська діяльність Євгена Олесницького // <http://www.ji.lviv.ua/>
4. Є. Олесницький. Сторінки з мого життя. Бібліотека газети “Діло”, 1934.
5. Р. Сов'як. Остап Нижанківський. Нарис про життя і творчість. Дрогобич, 1994.
6. М. Лозинський. Сорок літ діяльності “Просвіти”. Львів, 1908.

«Просвіти» світло незгасиме

Закінчення.
Початок на стор. 6

“Просвіти” майже на чверть століття, та ледве залічивши рани, завдані білими москалями, взагалі війною, “Просвіта” знов опинилася під обухом, коли поляки захопили Зах. Україну.

Зайнявши 22.XI.1918 р. Львів, поляки вже на другий день почали виливати свою лють на українські установи, переводячи по них ревізії. І найгірше повелися вони тоді саме з “Просвітою”, по-варварськи погромивши її переплетню, та й пізніше не раз давали вони вияв своєї ворожості до неї як у Львові, так і на провінції, мстячи за її велику національно-освідомну діяльність. Так, 21.IX.1922 р. підложили вони бомбу в будинку “Просвіти” на Ринку, яка, на щастя, не зробила більшої шкоди. Польська поліція вчинила тоді справжній штурм на дім “Просвіти”, намагаючись розбити браму і вдертися досередини. Ще з більшою силою повторилися польські напади в часі т. зв. пацифікації 1930 р. Тоді польське військо брутально нищило домівки читалень “Просвіти”, руйнувало їхнє устаткування та бібліотеки, топчучи й деручи книжки та викидаючи їх на вулицю в болото. Великих знущань зазнали тоді й просвітянські діячі на місцях. Те саме повторилося перед Другою світовою війною. Та все ж таки польська влада не наважилася заборонити діяльність “Просвіти” в Галичині, рахуючися з тим, що населення могло б боляче зреагувати на заборону так довго існуючого й заслуженого т-ва. Зате відразу не дозволила засновувати “Просвіти” на Холмищині, а заснована заборонила. Незабаром заборонила “Просвіти” й на Волині.

Коли ж восени 1939 р. Зах. Україну “визволили” з “панського польського ярма” більшовики, то, незважаючи на свої “визвольні” кличі, зараз почали нищити українську національну культуру, а передусім “Просвіту”, як ворожі “мазепинські гнізда”, що далися їм в знаки ще на Наддніпрянщині в пам'ятних роках визвольних змагань і боротьби за українську національну державність. Насамперед накинута була на львівську централю. Усадовившись в будинку “Просвіти”, по-варварськи знищили все, що в ньому було. Добре впорядкований дуже цінний архів “Просвіти” поскидали більшовицькі варвари з полиць на підлогу, і зробили з нього “кашу”. Всі сходи згори додолу були устелені цілими верствами рукописів та відірваних сторінок книжок, що їх виносили більшовики з приміщень “Просвіти” й редакції “Діла” на знищення. Так само пішли на фабрику паперу й друки, що були на складі в пивниці “Просвіти”. Серед важливих документів архіву “Просвіти” пропала дуже цінна збірка воєнних спогадів з років визвольної боротьби. Цю збірку був заініціював проф. М. Галушинський. Не тільки старшини, а й вояки писа-

ли свої спомини. Це була велика і цінна збірка. З архіву “Просвіти” врятувались тільки протоколи, які передав був В. Дорошенкові тодішній секретар “Просвіти” Семен Магалаєв.

Нічого й казати, що на провінції було не краще. Більшовики понищили передусім усі читальні бібліотеки. Всі взагалі публічні бібліотеки влада наказала везти до обласного центру, де їх мали перевірити більшовицькі цензори. Усе, що противилося комуністичній ідеології й московському режимові, підлягало конфіскації і в дальшій конвенції знищенню. Видання ж “Просвіти” більшовики нищили незалежно від змісту — так ненависною була для них сама назва “Просвіта”. І саме та скажена нагінка на “Просвіту” наших національних ворогів, незалежно від їх масти — мадярів, москалів, німців, поляків, румунів і чехів, заборона й нищення їхніх домівок, бібліотек, переслідування їхніх діячів свідчить про ту велику роль, яку відіграла ця установа в житті українського народу. Всі ці вороги страшенно боялися впливу “Просвіти” на широкі українські маси в напрямі їх національно-державної свідомості й активності. Залишилися “Просвіти” тільки поза територією України — на еміграції. Перша “Просвіта” в Бразилії виникла в Курітібі 1898 р., а між роками 1900 і 1913 на терені провінції Парана і Санта-Катеріна знаходимо вже 32 т-ва з цією традиційною назвою. Але з приходом у 1933 р. диктатури і націоналізаційної політики всі “Просвіти” були ліквідовані. По скасуванні націоналістичного режиму нові українські організації приймали вже інші назви. В Парагваї першу “Просвіту” створено в червні 1937 р. в Енкарнасіоні. В Уругваю “Просвіта” виникла в Монтевідео 1934 р. В Аргентині перша “Просвіта” виникла в Беріссо в лютому 1924 р., а в Буенос-Айресі, столиці Аргентини, 1-го серпня 1924 р., на Док Суді — в листопаді 1926 р. В 1928 р. ці “Просвіти” об'єднуються в одне т-во, з тим, що “Просвіта” в Буенос-Айресі стає централлю, а Беріссо і Док Суд філіями. Були “Просвіти” і в Югославії по українських колоніях, і на Карпатській Україні — перша в Ужгороді в 1920 р. Мала вона в 1935 р. вже 8 філій, 235 читалень із бібліотеками, 146 театральних гуртків, 21 оркестру, 98 хорів та 48 спортивних гуртків. Завдяки діяльності “Просвіти” почала тут ширитися українська національна свідомість та рідна освіта і культура. Але й тут московські більшовики зліквідували весь просвітянський рух.

Відомості про “Просвіту” УМЕ почерпнула головню з праць В. Дорошенка “Просвіта”, її заснування й праця”: Короткий історичний нарис” (1959) та “Вага “Просвіти” в житті України”, а також із статті В. Мудрого “У 90-ліття Просвіти” (“Свобода”, 18.XII.1958).

Євген ОНАЦЬКИЙ

липні цього ж року “боянські” під керівництвом А. Вахнянина і О. Нижанківського з великим успіхом виступають на Краєвій ювілейній виставці у Празі.

Після закінчення духовної семінарії, одружившись, О. Нижанківський виїжджає до Бережан на посаду священника. Тут разом з А. Чайківським створює “Бережанський боян”. За два роки повертається до Львова, оскільки отримує офіційне запрошення написати кантату на приїзд до Галичини цесаря Франца-Йосифа. У Львові отримує посаду вчителя співів у чоловічій семінарії, згодом у чоловічій гімназії. У березні 1896 року О. Нижанківський з відзнакою складає екстерном іспит у Празькій консерваторії і отримує кваліфікацію “Професор співу в учительській семінарії та середніх школах”.

1900 року переїжджає на рідну Стрийщину, керує “Стрийським бояном”.

Водночас — активний працівник стрийської філії “Просвіти”. Разом із Є. Олесницьким і О. Бобикивчем бере участь у побудові Народного дому в Стрию. Він відкриває в Завадові, де був парохом, філію “Просвіти” і магазин при ній. Тут засновує першу в Галичині українську кооперативну

Берегиня роду Каменяра Ювілейне слово про Оксану Франко

Знаному історикові, етнологу, архівісту, доктору історичних наук, професору Оксані Омелянівні Франко виповнилося 80 років від дня народження та 50 років від початку наукової діяльності.

Петро ШКРАБ'ЮК,
доктор історичних наук

Говорити про Оксану Франко — означає ще раз торкнутись родоводу великого Каменяра, насамперед його брата Онуфрія (Онуфря, Онофера), двадцять вісім членів розгалуженої “фамілії” якого зазнали жорстоких репресій з боку тоталітарної влади, з них п'ятеро загинуло.

В Івана Яковича були два рідні брати: Захар (1859—1942) та Онуфрій (1861—1913). Захар постійно жив у Нагуєвичах, де й помер, а Онуфрій на початку квітня 1904 року перебрався з дружиною Юлією (з Дидинських) (1861—1945) і сімома дітьми в село Підгіркі поблизу Калуша, де сімейство спільно з Іваном Франком придбало пожиточну садибу. Тут 22 серпня 1906-го народилася їхня восьма дитина — син Омелян-Володимир. А влітку 1913-го сталося нещастя: Онуфрій ловив рибу в річці, застудився і 28 серпня зійшов зі світу. На поховання брата 30 липня 1913 р. приїжджав Іван Франко.

Батько ювілярки, Омелян-Володимир (1906—1981), мав низку талантів і суспільно-громадських чеснот: був фотографом, мисливцем, риболовом, керівником місцевого юнацького спортивно-військового товариства “Луг”, одним із організаторів крайового національно-патріотичного та культурологічного руху. Такою ж національно свідомою була і його дружина, мама Оксани, активна пластунка Анна Тацуяк (1913—1991).

Через два роки в подружжя народився першокласник Мирослав (1936—1991), а 11 квітня 1939-го з'явилася на “білий світ” Оксана Омелянівна, яка є прямою спадкоємицею роду Франка, себто онукою рідного брата самого Івана Яковича і правнучкою їхнього батька Якова Франка.

До школи Оксана пішла у вересні 1945 року. Це був час боїв з повстанцями, заслання в Сибір, плачі, зойки... Все це закарбувалося в юній пам'яті, як і арешт улюбленої вчительки Ольги Іванівни Мричко: вона давала дітям читати вірші Тараса Шевченка, а на зворотні книжки було зображення тризуба.

1968 рік. Найбільше пам'ятний, поетик улітку Оксана Омелянівна переїхала з Ленінграда, де вона працювала, в давно омріяну українську столицю, де опинилася в середовищі вітчизняних інтелектуалів-джерелознавців. І її як фахівця архівної справи прийняли на роботу в Центральний державний історичний архів УРСР у Києві. Бо вже мала досвід: ще 1960 року в Державному архіві Львівської області готувала до публікації документи з нагоди 300-ліття університету ім. Івана Франка.

У ЦДА працювали такі знані археографи, як Іван Бутич, його дружина Марія Бутич, Іван Глизь. Разом із ними Оксана Франко підготувала до видання тритомовий корпус документів і матеріалів “Кирило-Методіївське товариство”. Але це був тривожний 1971 рік. Починались нові репресії проти української культури та її яскравих провідників. І фундаментальне тритомове видання побачило світ у видавництві

“Наукова думка” лише 1990 року. Частина документів вдалося переслати за кордон. І президент УВАН (Української Вільної Академії наук) у США Марко Дмитрович Антонович (онук провідного українського історика Володимира Боніфатійовича Антоновича) зумів їх опублікувати.

Подібне сталося і з виданням “О. Ф. Кістяківський. Щоденник (1874—1885)” у двох томах, що його підготували до друку згадані вище науковці (серед них і Оксана Франко, а також Валентина Шандра) під керівництвом скромного “титана” археографічної праці Івана Лукича Бутича. Щоденник так само заборонили. Його текст оприлюднили тільки в 1994—1995 рр. (Київ, вид-во “Наукова думка”).

Згуртований колектив редко-

Ювілярка з сином Андрієм

легії та упорядників обох резонансних археографічних видань під загальною назвою “Українське національне відродження в документах і мемуарах XIX століття” (252 друковані аркуші) у 1996 р. було висунуто (вийшов у фінал конкурсу) на здобуття Державної премії України в царині науки і техніки. Натомість публікація “О. Ф. Кістяківський. Щоденник (1874—1885)” 1998 року була відзначена премією ім. Михайла Грушевського НАН України.

1975 року Оксана Омелянівна у Києві очолила науковий архів академічного Інституту археології. Тут їй до серця припала творча спадщина етнографа, антрополога, археолога Федора Вовка, частину якої вперше оприлюднила. Це було справжнє відкриття досі замовчуваного, як наголошує дослідниця, світового вченого з великої літери, до того ж, дійсного члена НТШ.

Оксану Омелянівну захоплювала діяльність Наукового товариства ім. Т. Шевченка. А коли вона почула радісну звістку про історичне повернення НТШ в Україну, то 8—9 червня 1989 року спеціально відвідала Львів, щоб побувати на цій епохальній події. Виступила на академічному форумі разом із “прелегентом” — сином Андрієм Франком, тоді ще студентом-істориком, із співдоповіддю про співпрацю Федора Вовка з НТШ. Доповідь було опубліковано у виданні “Т. Шевченко і українська національна культура. Матеріали наукового

симпозіуму до 175-річчя від дня народження Т. Шевченка та 115-річчя заснування Наукового товариства ім. Шевченка (Львів: Світ, 1990)”.

1990 року перебралася до Львова, на кафедру історії та етнографії України (тепер — кафедра етнології) історичного факультету Франкового університету. 2000 року в Інституті україзнавства ім. Івана Крип'якевича НАН України захистила докторську дисертацію на тему “Наукова та суспільно-політична діяльність Федора Кіндратовича Вовка”. 2011 року отримала звання професора. Відтоді і донині працює на кафедрі етнології. І продовжує вивчати наукову спадщину інших дійсних членів поважної організації академічного типу — Наукового Товариства імені Т. Шевченка. Причому досліджує їхні архіви не тільки в Україні, а й у Празі, Мюнхені, Кракові, Парижі (Сарсель), Петербурзі та інших містах — там, де жили і діяли члени Товариства. Знайшла маловідомі документи Федора Вовка в Парижі (1995 р.), побувала у Відні, Бухаресті, Тульчі, Дунаві, де мешкав наш знаменитий науковець у часи еміграції.

В 1995 р. Оксана Омелянівна перебувала на стажуванні в Європейському центрі НТШ у Парижі (Сарсель), який очолював Аркадій Жуковський. Невтомна і наполеглива вчена також виявила та опрацювала архіви Владима Щербаківського в Празі (1996 р.) і Мюнхені (2017 р.). У збірнику доповідей і повідомлень наукових сесій та конференцій НТШ у Львові у видавничій підсерії “3 історії Наукового товариства імені Шевченка” (т. 10) опублікувала в 1998 р. свою ґрунтовну новаторську працю “Діяльність Федора Вовка в Науковому товаристві ім. Шевченка”.

Отож діяльний член НТШ Оксана Франко — автор двох монографій, одна з них під назвою “Федір Вовк” 1997 року вийшла друком у Нью-Йорку — у видавничій серії УВАН під найменуванням “Джерела до новітньої історії України” (т. 4), а друга книжка побачила світ у Києві 2001 року у видавництві Європейського університету під титульним заголовком “Федір Вовк — учений і громадський діяч”. Разом з тим наша ювілярка — співупорядник наукового видання “Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком” (Львів, Київ, 2001). Принагідно варто згадати про участь Оксани Франко як співавтора у написанні колективної монографії “50 років Інституту археології АН УРСР” (Київ: Наукова думка, 1984).

Особливо наполегливо Оксана Омелянівна працює над упорядкуванням творчої спадщини Івана Франка. Вона є співупорядником томів 51 і 54 академічного видання “Додаткові томи до Зібрання творів Івана Франка у п'ятдесяти томах” (нагадаємо, що томи 51—54 та “Покажчик купюр” побачили світ у 2008—2011 рр.). Оксана Франко є також одним із авторів коментування та упорядкування текстів тому 55 (готується до друку) і вже підготовленого до публікації тому 56-го. Ретельну роботу вона здійснює поряд із відповідальним секретарем 51-го тому Андрієм Франком, який входить до складу

Оксана та Андрій Франки (у центрі) з учасниками відзначення двадцяти років створення Музею-оселі родини Івана Франка в Калуші (Івано-Франківська обл.), 9 вересня 2012 р.

Головної редколегії цілісної серії всіх додаткових томів на чолі з академіком НАН України Миколою Жулинським.

Вона має солідні публікації у Франції, Англії, США, Німеччині, Чехії, Польщі та в інших країнах. Розробила та опублікувала творчо “закресні” навчально-методологічні, проблемно-тематичні програми з курсів загальної етнології, історії української етнографії та інших історико-народознавчих предметів. Водночас плідно працює в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка (секція етнографії та фольклористики), бере активну участь у різноманітних конференціях, симпозіумах, круглих столах тощо. Майже п'ятнадцять років є членом Спеціалізованої ради із захисту дисертацій Інституту народознавства та Інституту україзнавства ім. Івана Крип'якевича НАН України. Входила також до складу Вченої ради історичного факультету ЛНУ ім. Івана Франка. Була членом Спеціалізованої ради з фольклористики ЛНУ ім. Івана Франка. Зараз входить до складу редколегії наукових видань у Чернівцях, Івано-Франківську, Калуші, зокрема упродовж десяти літ є головним редактором “Вісника Інституту археології Львівського національного університету ім. Івана Франка”.

Оксана Омелянівна завжди була діяльна в суспільно-культурному житті. У 70-х—80-х роках ХХ ст. органічно увійшла до згуртованого кола націєцентричних однодумців, серед яких були такі безстрашні, самовіддані діячі, як Лідія Орел, Ярослав Грендиш, Леопольд Яшенко, Микола Матусевич, Мирослав Маринюк, Василь та Петро Шклярі, Микола Литвин... Наша ювілярка знала в Києві практично всіх дисидентів, з багатьма дружила. Їздила на батьківщину Тараса Шевченка та Василя Симоненка, до Холодного Яру, на етнографічний святкування Івана Купала з вогнищами на Трухановому острові в Києві, на Закарпаття, де мальовничою дорогою зі Львова відомий львівський історик, архівіст і знавець філіграней Орест-Нестор Мацюк таємно показував могили Січових стрільців...

У пам'ятку — сміливий “похід” на могилу Алли Горської на Берковецькому цвинтарі (це був, здається, 1976 рік, у шосту річницю її загибелі 28 листопада 1970 року), на якій Оксана Франко побачила символічні три дошки у формі тризуба.

На закінчення — важливий штрих до портрета ювілярки. Оксана Омелянівна цілком альтруїстично віддала свій будинок у Калуші — коштовну батьківську спадщину — для увічнення пам'яті Франкового роду. Зараз це “Музей-оселя родини Івана Франка”, один із центрів світового та вітчизняного франкознав-

ства, а також регіональний осередок краєзнавства, де регулярно проводяться міжнародні, всеукраїнські, місцеві наукові конференції, симпозіуми, семінари, різноманітні освітньо-культурологічні заходи та виходять друком збірники наукових праць. Музей було засновано (офіційно відкрито) 30 серпня 1992 року за сприяння тодішнього міського голови Романа Сушка, реконструйовано в 2016 р.

Оксана Франко та її син Андрій як ініціатори і співорганізатори Музею-оселі зібрали й зберегли для цієї установи багато родинних, меморіальних речей Івана Яковича, виявили нові архівні документи та дослідили “родинне дерево” розгалуженої “фамілії” великого Каменяра, яка налічує близько 300 осіб — у Канаді, США, Білорусі, Польщі, Україні (основний осередок) та інших країнах, зокрема на теренах пострадянського простору, де чимало Франкових нащадків опинилося на засланні після відомих репресій 40-х—50-х років ХХ ст. Скажімо, кілька сімейств роду геніального письменника мешкає нині в республіці Комі у складі РФ.

Щоб зберегти садибу-обійстя від варварської ліквідації, на початку та всередині 80-х років ХХ ст. Оксана Франко написала понад шістьдесят листів у найвищі владні інстанції. І добила їх позитивного розгляду, — а це було непросто здійснити в часи панування “імперії зла”. А коли предстанки цинічної місцевої влади таки послали бульдозер, щоб брутально знести хату, — там мали споруджувати “Нафтобурмаш” і вже викопали траншею, — то Оксана Омелянівна відчайдушно залізла в цю траншею, залиту водою, і подивований бульдозерист відмовився від злочину, не бажаючи брати гріх на душу...

х х х

Така вона, *достойна спадкоємиця і берегиня Франкового роду*, фахова дослідниця, професор, лектор, суспільно-громадський діяч, любляча дочка, дружина, мати...

А ще майстриня фотографії, відеозйомки (в співтворстві з сином Андрієм створено відеофільми про родину Івана Франка, що демонструвалися на екранах канадського, американського, вітчизняного — центрального та регіонального — телебачення). А ще майстриня малювання: в її художньому арсеналі налічується кілька десятків ескізів, картин та олійних полотен, зокрема зі стереометричним зображенням Видубицького монастиря та церкви св. Юра.

А ще поціновувач поетичної творчості: готує до видання збірку-“ізмарагд” власних талановитих віршів...

Залишилося побажати: з роси і води! І ще *многая-многая літ!*

Найстарша театральна премія

Удвадцятьсьоме відбулася Церемонія вручення театральної премії “Київська пектораль”. Цього року завершальний етап театральної премії провели в приміщенні Київського муніципального академічного театру опери і балету для дітей та юнацтва.

Міську театральну премію “Київська пектораль” заснували за ініціативою Київського місцевого відділення Національної спілки театральних діячів України 1992 року, її підтримало Головне управління культури КМДА. Премія присуджується щороку напередодні Міжнародного дня театру за підсумками календарного року, що минув.

Уперше “Київську пектораль” вручили 27 березня 1993 року. Відтоді більше 200 імен внесено у списки її лауреатів. Своєю часу ними стали Богдан Ступка, Ада Роговцева, Богдан Бенюк, Анатолій Хостікоєв, Олексій Богданович, Валерія Заклунна, Євгенія Мірошниченко та багато інших видатних митців сцени.

“Київська пектораль” стала першою в Україні і на теренах колишнього Радянського Союзу професійною театральною премією. Це визнання і шанування кращих акторів, режисерів, представників інших творчих професій, пов’язаних з театральним мистецтвом. Премія підкреслює значимість праці майстрів сценічного мистецтва, адже український театр був і залишається джерелом духовності, оберегом і популяризатором культурного надбання, утверджує наше місто як європейську столицю.

— За минулий рік маємо безпрецедентну кількість прем’єр — 90 у національних та муніципальних театрах Києва, — підкресли-

ла директор Департаменту культури КМДА Діана Попова. — Проведено багато фестивалів, потужно працювала Національна спілка театральних діячів України. Вітаю вас. Творіть багато, служіть народу України, об’єднуйте суспільство, робіть міст між Україною і світом.

Також пані Діана згадала про тяжкі втрати минулого року. Маємо завжди пам’ятати про засновника і багаторічного керівника Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра Едуарда Митницького, відомого режисера Ігоря Славінського і Миколу Рушківського, який виховав цілу плеяду вже відомих нині митців.

— Театр справедливо називають храмом сумнівів, — переконаний голова Київського місцевого відділення НСТДУ Олексій Кужельний, — сумнівів результативних, продуктивних, які ведуть до оновлення. Тут власні проблеми роблять загальнолюдськими, а загальнолюдські — особистими. Хай ці сумніви несуть молоді, світлі, радісні і об’єднавчу думку. Через результати цього конкурсу можна побачити, яким є київський театр.

Крім цього Олексій Павлович звернув увагу на небезпеку того, що сьогодні дуже часто театр легалізує нецензуршину, і закликав уникати цього явища.

— “Київська пектораль” іде в ногу з незалежністю України, —

нагадав міністр культури України Євген Нищук. — У цій залі присутні люди, які були лауреатами першої Пекторалі. Вони і сьогодні у прекрасній формі. В усі непрості часи “Київська пектораль” завжди відбувалася. Вона збирала театральних діячів, які говорять не про буденність і жорстокість, а ведуть нас до добра і любові.

Лауреатами театральної премії “Київська пектораль” за 2018 рік стали:

у номінації “За кращу драматичну виставу” — Вільям Шекспір, “Коріолан”, режисер Дмитро Богомазов (Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка); “За кращу музичну виставу” — Джеррі Бок, “Скрипаль на даху”, режисер Богдан Струтинський (Київський національний академічний театр оперети); “За кращу дитячу виставу” — Юрій Шевченко, “Король Дроздобород” (за мотивами казки братів Грім), режисер Дмитро Тодорук (Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва); “За кращу камерну виставу (виставу малої сцени)” — Ларс Нурен, “Війна”, режисер Давид Петросян (Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка); “За кращу режисерську роботу” — Дмитро Богомазов, вистава Вільяма Шекспіра “Коріолан” (Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка); “За краще ви-

Олексій Кужельний та Діана Попова на відкритті

конання чоловічої ролі” — Олександр Печериця за роль Мишкіна Лева Миколайовича, у виставі за романом Федора Достоєвського “Ідіот” (Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка); “За краще виконання жіночої ролі” — Олена Хохлаткіна за роль Памели у виставі Джона Патріка “Дорога Памела” (Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка); “За краще виконання чоловічої ролі другого плану” — Остап Ступка за роль Сіцинія Велута в виставі Вільяма Шекспіра “Коріолан” (Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка); “За краще виконання жіночої ролі другого плану” — Катерина Рубашкіна за роль Вчительки у виставі Павла Ар’є “Дівчина з ведмедиком, або Неповнолітня...” (Київський академічний драматичний театр на Подолі); “За краще пластичне вирішення вистави” — Павло Івлюшкін у

виставі Августа Стріндберга “Фрекен Юлія” (Київський академічний театр “Золоті ворота”); “За кращу сценографію” — Микола Данько у виставі за повістю Івана Нечуя-Левицького “Кайдашева сім’я” (Київський академічний театр ляльок); “За кращу музичну концепцію вистави” — Юліана Хоменко та Марія Кучма (композитор) у виставі Яна Екхольма “Людвіг XIV” (Київський академічний театр юного глядача на Липках); “За кращий акторський дебют” — Вероніка Шостак за роль Валентини у виставі Івана Варипасва “Валентинів день” (Український малий драматичний театр); “За кращий режисерський дебют” — Марія Лук’янова, вистава Івана Варипасва “Валентинів день” (Український малий драматичний театр). А “За вагомий внесок у розвиток театального мистецтва” відзначили народну артистку України Ларису Кадирову.

Сергій Григор’єв (1910—1988) — основоположник великої родини. Його життєва енергія, ранні художні здібності невпинно рухали молоду людину шляхом професійного творчого зростання. 1928 року Григор’єв вступає на графічний факультет Київського художнього інституту. Протягом двох років навчається під керівництвом художника Фотія Красницького (учня Іллі Рєпіна), Федора Кричевського і М. Бернштейна. З 1932 року Григор’єв починає працювати у Харківському видавництві “Мистецтво”, викладає в Харківському художньому інституті.

З 1934 року він викладач, а з 1948-го — професор Київського художнього інституту. Його роботи відбирають на виставки, вони викликають надзвичайний інтерес у глядача.

Любов майстра до жанрового живопису спонукала до створення в інституті жанрової майстерні. Коли Сергію Григор’єву було трохи за сорок, він уже очолює Київський державний художній інститут.

В останнє десятиліття свого життя С. Григор’єв активно працює у жанрі пейзажу. Мешкаючи в мальовничому передмісті Києва — Кончі-Заспі, створює багато чарівних, тонких, сповнених ліричного почуття робіт. Твори Сергія Григор’єва представлені в Національному художньому музеї України, Державній Третяковській галереї, інших музеях колишнього СРСР.

Любов Григор’єва (Стеллецька) — дружина, художник-ілюстратор дитячої книжки, декоративно-прикладного мистецтва,

Нові сторінки «Сімейного альбому»

Музейний проект “Сімейний альбом”, над яким уже багато років працюють у Музеї сучасного мистецтва України, поповнився новим розділом “С. О. Григор’єв та його творча родина”.

педагог. Дочка відомого історика Гната Стеллецького на початку 30-х років знайомиться з майбутнім чоловіком — Сергієм Григор’євим. У них народжується троє дітей: син Олександр і дві доньки-близнючки Майя і Галина.

Саша Григор’єв не збирався займатися малюванням. Був спортсменом, навчався у звичайній школі. А в 17 років під впливом кращого друга Саші Агафонов заохотився живописом. З другого разу вступив до художнього інституту, але не судилося... Загинув у автокатастрофі, залишивши сотні творів — образів Кончі-Заспі, де жила родина.

Майя Зарецька-Григор’єва (Нечипоренко) (1933—2001) — 1958

року закінчила Київський художній інститут, де навчалася у батька, а також М. Іванова та М. Хмелька.

З 1965 року брала участь спочатку у всеукраїнських, а потім — у всесоюзних художніх виставках. Викладала у Київській художній школі. Була одружена з видатним українським живописцем Віктором Зарецьким, творчість якого помітно вплинула на творчу стилістику Майї, її живописно-декоративний підхід.

Майя Григор’єва — автор численних творів на тему материнства і дитинства, прекрасний пейзажист. Її роботи представлені в музеях і приватних колекціях в Україні та за кордоном.

Галина Григор’єва — одна з не-

багатьох художниць, яка зуміла зберегти у своєму мистецтві особливе, живе ставлення до яскравих спогадів дитинства з його мріями, фантазіями і повним відчуттям особистого щастя. Прозорі пастельні фарби її творів запрошують у світ щасливої дитячої пори.

Юрій Малішевський (1933—1992) — митець, чия вільна, розмашиста, смілива манера роботи приваблювали зрозумілістю і напором у рішенні живописних завдань.

Олекса Захарук (1929—2013) — яскравий представник покоління митців-шістдесятників. Про творчість колеги дуже тепло писала легендарна Тетяна Яблонська: “Співець рідної природи, Олекса Захарук — художник з особливим баченням світу, зі своїм духовним внутрішнім життям, яке втілює в пейзажі”.

Віктор Зарецький (1925—1990) — український модерніст, який сміливо відійшов від звичайної манери, постійно був у творчому пошуку. Стилістично багатогранні портрети його пензля. Він розвивав власну, унікальну манеру живопису.

Мар’ян Савельєв (1932—2013) — скульптор. Точне бачення структури матеріалу, відчуття природних форм, стилістика підходу видає в ньому ніжного творця зворушливих образів.

Олександр Агафонов — протіп своїх робіт називає

театром в театрі, де архаїка та класичний світ перетинаються, стикаються, але не з’єднуються.

Ігор Григор’єв (1934—1977) — племінник С. Григор’єва, входив у коло художників-шістдесятників і був зарахований до групи так званих “неформальних академіків”, чия майстерність стала центром художньої та інтелектуальної опозиції.

— Виставка “Сімейний альбом” цікава вже тим, що дає нам можливість повернутися в ту епоху, — сказала мистецтвознавець Ірина Алексєєва.

— Виставка приємно вразила мене своїм різноманіттям, — підкреслив член НСХУ Дмитро Корсунь. — Це зріз нашого мистецтва від сорокових років минулого століття до сьогодення. Велика кількість знакових імен. Я зрозумів, що найкращими для розвитку мистецтва були 60-ті роки. Все інше або йшло до 60-х, або виходило з них. Це було наше відродження, яке перервалося в добу Щербицького. Але мистецтво не потребує хороших часів. Мистецтво завжди має бути всупереч, воно має бути прекрасним.

Спогадами про родину Григор’євих поділився керівник арт-студії “У пана Едуарда” Едуард Менжол. А куратор виставки, онук С. Григор’єва, художник Іван Григор’єв представив учасників виставки. Серед них: Олена Нечипоренко (графік), Валентина Захарук (живописець), Ольга Нечипоренко (графік), Сергій Григор’єв (графік), Сергій Молодчиков (живописець), Вікторія Руднева (живописець), Світлана Карунська (скульптор) та інші.

Сторінку підготував Едуард ОВЧАРЕНКО

